

Stanislav Stratiev

Autobus

Stanislav Stratiev

Autobus

Přeložil Stojan Černodrinski

Osoby

Rozumný

Nerozumný

Virtuos

Zamilovaný

Zamilovaná

Nezodpovedný

Muž

Žena

Vesničan

První dějství

Sešlý a odřený rozhrkaný autobus. Stojí na konečné stanici linky. Podzim, stmívá se. Podzimní vítr odněkud přináší zežloutlé listí a vhání je pod kola. Určitou dobu je kolem liduprázdno. Konečně se objeví první cestující. Je to Rozumný. Muž asi padesátiletý, možná i starší, je vkusně oblečený. V ruce drží objemnou koženou aktovku s luxusním zapínáním. Rozhlíží se a v prázdném autobusu si vybírá místo. Konečně zůstává u druhého sedadla, odkládá aktovku a kapesníčkem sedadlo dlouho utírá. Posadí se, z kapsy vytahuje noviny a čte. Najednou noviny rázným pohybem skládá, vstane a posadí se na třetí sedadlo na protější straně. Určitou dobu tam sedí, dívá se nahoru na okna, sedí, pak se přece jen vrací na předchozí místo, znovu noviny rozevívá a čte.

VESNIČAN. Pěknej večer!

Je to další cestující. Je o něco starší než Rozumný – asi šedesátník, zřejmě je z vesnice; nese plný pytel. Budeme nu říkat Vesničan. Muž se rozhlíží, vleče pytel kolem sedadel, posadí se dozadu. Až „usadí“ pytel, setře si z čela pot, dlouho něco hledá po kapsách, vytahuje jízdenku a perforuje ji. Pak se znovu posadí vedle pytle.

ROZUMNÝ (*aniž by odtrhl oči od novin*). Měl byste štípnout i za ten pytel.

VESNIČAN. A proč?

ROZUMNÝ. Protože je to zavazadlo.

VESNIČAN (*se diví*). Co? Pytel?

ROZUMNÝ. Pytel.

VESNIČAN. Jaký zavazadlo, obyčejnej odřenej pytel. Jo, kdyby to byl třebaš kufr,

nebo něco lepšího... něco z koženky – pak jo. Ale tohle... (*Mávně s opovržením*)

ROZUMNÝ (*stále zahleděn do novin*). Až přijde kontrola a bude chtít pokutu, pak pochopíte, jestli je to zavazadlo nebo ne.

VESNIČAN. To teda slyším poprvé, že je pytel zavazadlo.

ROZUMNÝ. Víte to moc dobře, ale to už je ta naše národní povaha. Vždycky proklouznout mezi kapkami. Jen když někoho dokážeme napálit.

VESNIČAN (*vstává a nevrle perforuje další jízdenku*). A teď ještě kázání o národní cti. Všechno se svádí na prostej lid. A jenom my jsme lid, vy už ne, že jo. (*Sedá si vedle pytle*)

Rozhostí se ticho. Rozumný si čte noviny. Uražený Vesničan sedí vedle pytle.

Slyšíme smích, vstupuje dvojice zamilovaných, chtějí vstoupit oba najednou; v objetí. Dveře nejsou dostatečně široké, vytrvale to zkoušejí, tvrdohlavě, nakonec se jim to podaří. Namíří si to k zadnímu sedadlu, posadí se a jeden druhému upravují ohrnuté límce. On na jejím plášti, ona na jeho bundě. Později mu límec zase zvedne.

ZAMILOVANÁ. Takhle ti to víc sluší.

ZAMILOVANÝ. Tobě taky. (*Zvedne jí límec*)

ZAMILOVANÁ. A mně? – Ne! (*Sundá si límec*)

Zamilovaný ji obejmě kolem ramen a něco jí šeptá. Současně se v autobuse objeví Nerozumný. Je mu asi pětatřicet – čtyřicet let. V rukou má bochník chleba a odřenou koženou tašku, jakou obyčejně nosí opraváři. Perforuje si jízdenku a sedá si k oknu uprostřed autobusu. Po něm se ve dveřích objevuje černé pouzdro violoncella. Opatrně je podepíráno něčí rukou. Po chvílce spatříme i majitele ruky: Je to – Virtuos. Muž středních let s brýlemi a neustále padající kšticí. Povýšeně se

rozhlíží po autobuse, uvažuje kam se posadit: – Vpředu nebo vzadu? Potom opatrně nese violoncello dopředu. Tam, zleva, není nikdo. Napřed postaví violoncello – něžně, jako děťátko, pak se posadí i on. Ihned se podívá na hodinky. Reflexivně procvičuje prsty.

VESNIČAN. Proč si neštípne za housle? Tenhle šifonér se za zavazadlo nepočítá? (*Virtuos si ho měří pohledem, mlčky a s pohrdáním. Ani mu neodpoví. Rozumný si čte noviny*) Já za pytel štípal, on za housle ne.

Nikdo mu neodpovídá. Do autobusu přistoupí Žena, asi pětatřicetiletá, pečlivě oděná: v plášti, s dobře udržovanými vlasy, inteligentní vzhled. Sedá si k oknu se snahou vzbudit co nejméně pozornosti. Za chvíli nastupuje Muž, asi padesátiletý, také s inteligentní tváří, v módním plášti. Nedbale se rozhlédne, pozorně si prohlíží pasažéry a namíří si to k elegantní dámě.

MUŽ. Promiňte, je vedle vás volno?

ŽENA (*aniž se na něj podívá – lhostejně*). Prosím!...

Muž se posadí, položí si k nohám plnou nákupní tašku z umělé tkaniny. Opře se o kradmo pozoruje Ženu. Ona se neúčastně dívá kamsi dopředu. I on se zadívá stejným směrem.

MUŽ. Nepřekáží vám? (*Přemisťuje tašku*)

ŽENA (*lhostejně*). Ne. Měl jste ji tu nechat...

MUŽ. To je počasí, vidíte? Člověk oni nepozná, jestli končí podzim nebo začíná zima.

ŽENA (*chladně*). Nevšimla jsem si. Nejste náhodou meteorolog?

MUŽ. Počasí mě obyčejně nevzrušuje, jen když dlouho čekám na zastávce. Jinak si ani nevšimnu, jestli je podzim nebo jaro!

ŽENA. To je vaše věc. *(Zahledí se z okna)*

Do autobusu nastupuje muž středního věku; další padesátník. Je neupravený, šaty trochu pomačkané, boty zaprášené, neoholený. Nese sítku a v ní dva bochníky chleba, jogurt, saláty, petržel a láhev slivovice. Je to Nezodpovědný.

NEZODPOVĚDNÝ. Málem by mi ujelo Tady ty autobusy stojí vedle sobe a každej je stejnej. Vlezu do tamtoho, pak do jinýho, jeden jede tamhle, druhej opačně... tohle nikdy nebejvalo!... *(Perforuje si jízdenku)*

VESNIČAN. Ale, copak tenhle nejede k nám...?

NEZODPOVĚDNÝ. No! Copak nevidíš, že je to městská linka? Jede do města.

VESNIČAN *(rozčileně)*. Jak to mám poznat? Nikde to není napsaný – ani venku, ani tady. Ke všem čertům, tohle je už třetí autobus... *(Protahuje pytel mezi sedadly)*

Ruce by jim upadly, kdyby sem dali po tabulce. *(Sune se kolem Rozumného, strká mu perforované jízdenky do kapsy)* Tumaš, na památku od svýho lidu. *(Vystupuje)*

NEZODPOVĚDNÝ. Strejda neměl na trhu kšeft, nese plný pytel zpátky. A teď má vztek! Teď za to můžou tabulky! Vidíte, to jsou ti soukromníci!... Takhle se obrozuje kapitalismus. Že jo! *(Bez okolků poklepe Virtuosoovi na rameno. Virtuoso se otočí, opovržlivě si ho změří a aniž by prohodil slůvko, posadí se do původní pozice. Nezodpovědný se tím vůbec nedá vyvést z míry a ptá se Rozumného)* Co vy na to: – Rodí, nebo nerodí?

ROZUMNÝ *(neodvrací pohled od novin)*. Elementární věci.

NEZODPOVĚDNÝ. Elementární, ale jsou! Vždyť vidím, co dělají na trhu. *(Posadí se na jedno ze sedadel a chvíli mlčí)* Co myslíte, vyjedeme brzy?

ROZUMNÝ *(čte)*. Na to jsou jízdní řády.

NEZODPOVĚDNÝ (*skepticky*). Ještě jsem nezažil autobus, co jezdí podle jízdního řádu. Tenhle bude první. (*Pohodlně se usazuje*)

Všeobecný klid. Rozumný čte noviny. Zamilovaní si něco stále v objetí špitají. Nerozumný se dívá z okna. Muž a Žena se demonstrativně dívají každý jiným směrem. Virtuos se nervózně dívá na hodinky. Nezodpovědný jej pozoruje s úsměvem.

NEZODPOVĚDNÝ. Máte velký housle.

VIRTUOS (*se povýšeně otočí*). Prosím?

NEZODPOVĚDNÝ. Ty housle jsou nějak velký.

VIRTUOS (*s opovržením*). To nejsou housle.

NEZODPOVĚDNÝ (*překvapen*). Vážně ne? Co to tedy je?

VIRTUOS. Nemohl byste na chvíli zmlknout?

NEZODPOVĚDNÝ. Proč? Překážím vám snad?

VIRTUOS. Dráždíte mě.

NEZODPOVĚDNÝ. Nervy, nervy. Nejohrovnější bič dnešního člověka. Dnes ho něco dráždí, druhý den se už rozčiluje a hop – třetí den je v blázinci. Teď se tonu říká psychiatrie, ale jinak je to obyčejnskej blázinec. Ale nemáš se čeho bát. I tam žijou lidi. (*Virtuos vidí, že spor s tímto člověkem je pod jeho úroveň, proto s ironickým úsměvem na tváři mlčí. Pauza*) V takových houslích se můžou unášet i děti.

ROZUMNÝ (*se odtrhne od novin*). Kdo koho unáší?

NEZODPOVĚDNÝ. Na všechno jsou lidi. Prodávají je cizincům. Protože tam nějak málo roděj.

ŽENA. Prosím vás!... (*V ramenou jí proběhne mráz*)

NEZODPOVĚDNÝ. Neponesou ho přece v náručí, ne! Aby každý viděl, že je

něčím omámený.

ŽENA. Óóch!... (*Mávne rukou, chce odehnat tuto děsivou můru*)

Virtuos se tváří, jako by se ho rozhovor netýkal, ale je nervózní, neustále se dívá na hodinky, bubnuje prsty po sedadle... Nezodpovědný se po něm ohlédne.

NEZODPOVĚDNÝ. Nemají to lehký. Práce je to nebezpečná, povolujou jim nervy... Všechno je dráždí (*Pohledy všech jsou nechtěně adresovány Virtuosovi, Ten sedí pyšně, pohrdavě se dívá před sebe. Nezodpovědný naslouchá*) Někde pláče dítě! Ze by se mi to jen zdálo? (*Znovu naslouchá*)

ROZUMNÝ (*odloží noviny a zaposlouchá se*). Hlouposti.

NEZODPOVĚDNÝ. Ano! Odtud! (*Ukazuje na violoncello*)

Rozumný, Žena, Muž a Nezodpovědný bedlivě naslouchají. Nic není slyšet. Pouze vítr venku dělá své divy.

ROZUMNÝ. To je vítr.

NEZODPOVĚDNÝ. Možná je to vítr, ale co když není.

ŽENA. Proč už konečně nejedeme!...

NEZODPOVĚDNÝ. Příteli, co je tam uvnitř, dítě nebo housle? Dej si ruku na srdce a přiznej se. Neznepokojuj nás. Jsou tu i ženy. (*Virtuos na něj vrhne pohled sotva zadržované zuřivosti, ale ještě mlčí. Znova se otáčí vpřed*) Asi to pouzdra otevřeme!

VIRTUOS (*vstane*). To nepřipustím! Nedovolím tak cenný nástroj zneuctívat. Vy nestojíte ani za polovic.

NEZODPOVĚDNÝ. Když tam máš jenom housle – tak proč se tak pěníš?

VIRTUOS. Dejte pryč své špinavé prsty!

NEZODPOVĚDNÝ. Tady je špinavá jediná ta tvoje pracička.

VIRTUOS. Od chvíle, co jste nastoupil, tlacháte samé blbosti. Městským autobusem zásadně nejezdím, jenže taxi v této čtvrti neseženete. Čekal jsem déle než půl hodiny. Teď vidím, že jsem měl čekat dál. Já bych čekal, nemít nahrávku. Takoví, jak on, vyvedou člověka z rovnováhy na celý měsíc.

ROZUMNÝ. Proč to pouzdro neotevřete? Předpokládám, že tak obtížné to pro vás zas nebude?

VIRTUOS. Vy si také myslíte, že kradu děti? Vždyť vypadáte dost inteligentně...

ROZUMNÝ. Tady jde o to, jak uklidnit zvědavé duše. Nevěřím, samozřejmě, že nevěřím, ale taková kontrola nikdy neuškodí.

VIRTUOS. To nedovolím!

ROZUMNÝ. Proč se zdráháte?! Prověrka je nejvyšší formou důvěry.

VIRTUOS. Tak si sundejte kalhoty.

ROZUMNÝ. Prosím?

VIRTUOS. Sundejte si kalhoty.

ROZUMNÝ. Posloucháte se, co to vůbec říkáte?

VIRTUOS. Prověřím si jen, jestli jste muž nebo žena. Mně se zdá, že jste převlečená žena.

ROZUMNÝ. Plácáte.

VIRTUOS. Proč se tolik zdráháte? Maličká prověrka, která je podle vás tou nejvyšší formou důvěry... Nechcete? Proč bych měl tedy chtít já? Kdo si nechá líbit, aby ho takhle zničehonic uráželi? Protože nějaký nezodpovědný člověk ustavičně žvástá idiotštiny. Nejsem povinen každého poslouchat. Jste cestující, zrovna jako já.

Rozumný mlčí. Nezodpovědný, který zůstal bez podpory, usedá na své místo.

Rozhostí se ticho. Konečně je slyšet, jak do své kabiny nastupuje řidič a silně

bouchne dveřmi. Pneumatické vzduchové zařízení zavírá vstupní dveře autobusu. Motor jednou dvakrát zahrká a pak naskočí. Řidič přidá plyn a autobus se rozjede. Řidičovu kabinu nevidíme, je našim pohledům skryta záclonkou z tištěného kartounu. Záclonka se chvěje.

ŽENA (*šeptá*). Proč ses posadil zrovna sem?

MUŽ (*šeptá*). Vzduch je čistý.

ŽENA (*šeptá*). Přesto, neměl sis sedat ke mně. Ten na druhém sedadle vypadá podezřele.

MUŽ (*šeptá*). Jako bych ho už někde viděl.

ŽENA (*šeptá*). Jestli je z ústavu – je s námi konec.

MUŽ (*šeptá*). Mám se zvednout?

ŽENA (*šeptá*). Ne, to by bylo ještě horší. Jenom bys na sebe upozornil. Doufejme, že na příští zastávce nikdo z ústavu nepřistoupí.

MUŽ (*šeptá*). Nenastoupí. Vždyť jsme kvůli tomu proseděli dvě hodiny v kukuřici.

ŽENA (*šeptá*). Och, už mě takový život nebaví.

MUŽ. Dobrá, nebyla místa, tak jsem se posadil, to je toho.

ŽENA (*šeptá*). Jak to, že nebyla. Autobus je prázdný.

MUŽ (*šeptá*). Dobrá, co vlastně chceš – máme jim vrátit byt?

ŽENA (*šeptá*). Nekřič!...

MUŽ (*šeptá*). Prostě ho vrátíme. Jen tak, protože nevíme, co s ním.

ŽENA (*šeptá*). Nemohl bys mluvit tišeji?! (*Ohlíží se*)

MUŽ (*šeptá*). Tišeji to už nejde. Přijdu o hlasivky. Ničí se i šeptáním, ne jenom z křiku.

ŽENA (*šeptá*). To je snad zlý sen, tak proč pořád řveš?

MUŽ (*šeptá*). Nemáš právo ni něco vyčítat, jsme rozvedeni.

Náhle Žena zapláče, zakrývá si rukama tvář. Muž se ohlíží kolem sebe a něžně ji pohládí po tváři.

ŽENA (*šeptem, vzlyká*). Už to dál nevydržím. Nemůžu...

MUŽ (*šeptá*). Já vím. Ale jiné východisko neznám. Kde budou žít naše děti? Museli jsme to udělat.

ŽENA (*šeptá*). Nemůžu... V ústavu se mě pořád vyptávají, dívají se na mě divně... Nemůžu...

MUŽ (*šeptá*). Tak dobrá. Tak se vezmeme znova a tím pošlem jeden kvartýr k vodě.

ŽENA. Kdybychom aspoň pracovali každý někde jinde... (*Uvědomí si, že mluví hlasitě, ztiší hlas*) Kdyby nás neznali... ale takhle...

MUŽ (*šeptá*). Kde najdeš jinou práci, nepovídej hlouposti. Jiný ustav s podobnou autoritou není. Musíš vydržet, jiné východisko nemáme. Jenom ze mě nedělej netvora. Prý jsem mlátil dítě hadicí od pračky. Aby to nezanechávalo stopy.

ŽENA (*šeptá*). Jinak to nešlo... Znáš Penevovou, přilepí se na mě a už mele: Proč jste se rozvedli? Jak jste se rozvedli? Vždyť jste si žili tak dobře...?!?

MUŽ. A to jak jsem spal s holčičkami z baletní školy? K čemu ti to pomůže? Lidi se mi už vyhýbají i na chodbách.

ŽENA (*šeptá*). Říkal jsi, abych vymyslela něco pořádného, co by je šokovalo, aby se víc nevyptávali...

MUŽ (*šeptá*). Aby je to šokovalo! Najednou mě vyhodí z práce a já nebudu vědět jak. Dnes si mě zavolal šéf.

ŽENA (*šeptá*). Kvůli čemu?

MUŽ (*šeptá*). Kvůli všemu. Kvůli pití, sadismu, kvůli dětem z baletní školy...

ŽENA. Božíčku!... A co?

MUŽ (*šeptá*). A co? Budou mě převychovávat. Každý člověk prý má nějakou tu

slabůstku, ale ty moje prý překročily všechny meze. Prý jich mám víc než v muzejní sbírce. Úplný zlatý poklad.

ŽENA. Tak proč se neustále nalejváš? Zničíš si játra.

MUŽ. Věčně o mně vyprávíš, že jsem tajný alkoholik. Tak přece nemůžu vonět šeríkem, musí ze mě táhnout alkohol.

ŽENA. Musel ses prát s Ivanovem?

MUŽ. Jak jinak? Opilý, namol a s nikým se nepopere, nic nerozmlátí... Hned by jim to bylo podezřelé.

ŽENA. A co ses toho napovídal o mně!?!... Prý jsem děvka. Prosím, já to chápu, domluvili jsme se na tom, ale že jsem otrávila vlastního otce... Abys věděl, tatínka ti neodpustím!...

MUŽ. Tak co jsem měl říct? To předtím na ně žádný dojem neudělalo.

ŽENA. Mě nezajímá, jaký to udělalo dojem. Zakazuji ti špinit památku mého otce.

MUŽ (*šeptá*). Nekřič!

ŽENA. Nedovolím, abys ze mě udělal vraha!

MUŽ. Co vlastně chceš? Aby pochopili, že jsme se rozvedli jenom proto, abychom si mohli nechat i druhý byt? Víš, co se stane potom?!... (*Žena mlčí*) Víš, co se stane? Ptám se tě! Až se pobouří veřejné mínění?... Můžou nás vyhodit z práce a seberou nám byt.

ŽENA. Všechno má své meze.

MUŽ. Nevzrušuj se tolik, slovům alkoholika nikdo nevěří. Taky bys nemusela flámovat před mýma očima...

ŽENA. Musím si udržovat reputaci, jsem přece děvka.

MUŽ. Nemusela bys to dělat s takovým požitkem.

ŽENA. A jak? S odporem? Vždyť to hned poznají!

MUŽ. Co když opravdu jsi...

ŽENA. Cože?!

MUŽ. Co když je to tvoje opravdová tvář, a ostatní je...

Žena se na něj podívá, sevře rty a zakryje si tvář dlaněmi, pláče. Muž se zamračeně dívá před sebe. Autobus jede klidně. Uvnitř je opět ticho. Pauza.

NEROZUMNÝ (*Virtuoso*). promiňte, nezdá se vám, že jedeme jinudy? (*Znovu se upřeně dívá z okna*)

VIRTUOS. Jak to? V jakém smyslu?

NEROZUMNÝ. Ve smyslu, že nejedeme po určené trase.

VIRTUOS (*lhostejně*). Bydlím tu přechodně, moc se tu ještě nevyznám.

NEROZUMNÝ (*se dívá z okna*). No prosím, jeli jsme kolem mlýna, ale na této lince žádný mlýn není, jsem si tím jist, jezdím tudy už deset roků.

VIRTUOS. Je to možné. Nevím. To máte jedno. (*Pokrčí rameny*)

Určitou dobu se Nerozumný pozorně dívá z okna, pak se obrací k cestujícím.

NEROZUMNÝ. Občané, smím se vás na něco zeptat? Kam jedeme?

ROZUMNÝ (*skládá noviny, které do této doby četl*). Co tím chcete říct?

NEROZUMNÝ. Ptám se, kam jedeme?

NEZODPOVĚDNÝ. Hele, ještě jeden... směr venkov!

ROZUMNÝ. Vy nevíte, kam jede tento autobus?

NEROZUMNÝ. Víím. Právě proto se ptám.

NEZODPOVĚDNÝ. Kamaráde, jestli jedeš z města ven, raději si ihned vystup.

NEROZUMNÝ. Jedu do centra.

ROZUMNÝ. Tak co se ptáte?

NEROZUMNÝ. Protože autobus nejede po své lince. Hned na začátku uhnul z trasy a pořád objíždí čtvrt'. Motá se po úplně jiných ulicích.

ROZUMNÝ (*se dívá ven*). To se vám jen zdálo. Je tam tma.

NEROZUMNÝ. Ale ne zas taková, abych nepoznal známý ulice.

Všichni upírají své pohledy z oken, kromě Virtuosa a zamilovaných, kteří se zaměstnávají sami sebou.

NEROZUMNÝ. A ještě jednu otázku.

NEZODPOVĚDNÝ. Nemáš těch otázek nějak moc?

NEROZUMNÝ. Už jsme měli dvakrát zastavit. Proč jsme nezastavili?

Zároveň autobus zpomaluje a zastavuje.

NEZODPOVĚDNÝ. To chce klid. Tady to máš. Zastavuje.

Dveře se otevírají. Do autobusu naskakuje náš známý Vesničán s pytle v rukou.

Dveře se zavírají. Autobus rychle vyrazí vpřed.

VESNIČAN. Dobrý večer! Jede tenhle autobus na Šumen?

NEZODPOVĚDNÝ. Kam tě vede slepá vášeň? Nazdárek, nazdárek! Jedeme přesně opačným směrem.

VESNIČAN (*se rozhlédne po autobuse*). Jak se zdá, v tomhle autobusu jsem už jednou seděl.

NEZODPOVĚDNÝ. Seděl, seděl. Ale to nevadí, vždycky tě rádi uvidíme. Jen se posad!

ROZUMNÝ. Vidíte? Tak přece. Tady byla zastávka. Asi změnili trasu.

NEZODPOVĚDNÝ. Oni to teď mění obden. (*Pauza*)

VESNIČAN. Už nastupuju do čtvrtýho a pořád to není ten správněj. Před chvilkou

jsem z jednoho vystoupil, taky tam nejel, tak jsem šel jednou ulicí, pak zas jinou – docela jsem se poplet.

ROZUMNÝ. Byla tady zastávka?

VESNIČAN. Ne. Když jsem uviděl autobus, tak jsem zamával a ten chlapec mi zastavil.

NEROZUMNÝ. Vždyť vám říkám – nejedeme po trase.

ROZUMNÝ. Nedělejte uspěchané závěry. Možná že jedeme.

VESNIČAN. Co se dá dělat? Zase musím vystoupit.

Pauza. Nikdo mu nevěnuje pozornost.

NEROZUMNÝ. Prosím, zase zatačí. Nikdy jsme neprojžděli tolika zatačkami.

VESNIČAN. Vystupuju. Jinak se nedostanu domů ani do půlnoci. Do vsi je to pěkný kousek... *(Jde k záclonce)* Chlapče, zastav, vystoupím, já se splet...

Autobus zpomaluje, zastavuje, dveře se otevírají a Vesničan i se svým pytlém vystupuje. Dveře se zavírají a autobus pokračuje v jízdě.

NEROZUMNÝ. Proč tu jen tak sedíme? Zeptejme se řidiče.

ROZUMNÝ. Tišeji. Co se rozkřikujete „zeptejme se“, „zeptejme se“... Běžte, zeptejte se sám!

NEZODPOVĚDNÝ. Třeba to bere zkratkou.

NEROZUMNÝ. Jakou zkratkou, copak nevidíte, že jezdíme sem a tam?!

ROZUMNÝ. Důvěřujte víc řidiči.

NEROZUMNÝ. Důvěru bych měl, ale zároveň chci dorazit včas domů. Musím vrátit pájku.

ROZUMNÝ. Proč si myslíte, že nedojedete včas?

NEROZUMNÝ (*ukazuje na hodinky*). Půl osmé! Už jsme měli být u Dolního nádraží, vždycky si tam seřizuju hodinky... podle těch elektrických na křižovatce. Jak račte vidět – lítáme po všech čertech.

ROZUMNÝ. Já osobně věřím, že přijedeme včas. Ostatní je vaše věc. Jenom vás prosím, nezatahujte do svých záležitostí cestující veřejnost.

Na vašem místě bych tolik nepochyboval. Jste mladý člověk.

NEROZUMNÝ. No a co, že jsem mladý? Vždyť nechci penzi. Chci, aby autobus jel po své trase. Na to přece nemusím mít žádnou praxi.

NEZODPOVĚDNÝ. Moc se ptáš.

NEROZUMNÝ. Přece jsem tu trasu nevymyslel já. Jsem unavený. Celý den jsem pracoval a teď se chci co nejrychleji dostat domů. Musím vrátit pájku. (*Ukazuje ji*) Jestli ji nevrátím do osmi, ten člověk odjede bez pájky.

ROZUMNÝ. Nikdo tady nechce přespat, ale proč máme urážet řidiče jen proto, že bezdůvodně pochybujeme.

NEROZUMNÝ. Proč bezdůvodně? Mé pochyby jsou víc než logický. Ostatně – proč bych se ho nezeptal! Co je na tom urážlivého?

ROZUMNÝ. S řidičem je zakázáno mluvit.

NEROZUMNÝ. Zakázáno je taky měnit trasu. A on ji změnil.

ROZUMNÝ. Odkud víte, že ji změnil? Třeba je to nová trasa.

NEROZUMNÝ. Jak to nová? Ráno jsme ještě jeli po staré.

NEZODPOVĚDNÝ. Ráno jsme možná jeli po staré, ale v poledne ji třeba změnili. Nepoučuj je, kdy mají měnit trasy. Hled si své práce.

NEROZUMNÝ. Já si jí hledím. Proto chci, aby si jí hleděli i ostatní!

ROZUMNÝ. Tak mlád, a už tolik pochybností. My, ve vašem věku, jsme byli jenom nadšení.

NEROZUMNÝ. Já už nepochybuju... já se jenom dobře dívám. To není ulice, po které normálně jezdíme.

ROZUMNÝ. Nelpěte tolik na své ulici. Nejkratší cesta k cíli je vždy tou pravou.
Třeba jedeme po přeponě.

MUŽ. Proč by se ho nezeptal? Co je na tom hroznýho?

ŽENA (*ho zatahá*). Mlč. Jo to lepší, že nejedeme jako obvykle, mohl by nás někdo vidět.

NEROZUMNÝ. Jsem strašně utahaný a nechci se tu věčně drkotat. Jdu se ho zeptat. (*Vstává*)

ROZUMNÝ. Naposledy vám říkám, nedrážděte ho zbytečně!

Není to rozumné,

NEZODPOVĚDNÝ. Hele, copak nechápeš, že může zastavit o vyhodit nás všechny z autobusu? Co budem dělat potom? Víš, jak jsou citliví? Může tě taky praštit klikou. Buď hodnej.

Nerozumný jde ke kabině o mizí za záclonou, V autobuse se rozhostí mlčení. Je slyšet jenom vrčení autobusu. Po chvílce se záclonka rozhrne a tělo Nerozumného se svalí před záclonkou. Všichni cestující vyskočí ze svých míst.

ŽENA. Zabil ho!

ROZUMNÝ. Já mu dobře radil, aby ho nedráždil!

NEZODPOVĚDNÝ. Klikou!... Určitě na něj křičel!

MUŽ. Jak je to možné tlouct do lidí klikou?

NEZODPOVĚDNÝ. A čím? Tady není sklad. Tady se bere to, co je po ruce.

VIRTUOS. Bože, kde to jsme?

Nezodpovědný, Žena a Muž zvedají Nerozumného a položí ho na jeho sedadlo. Položí ho a pobíhají okolo.

ŽENA. Není tu lékař?

MUŽ. Podejte vodu. Má někdo vodu?

NEZODPOVĚDNÝ. Mám slivovici. Ale napřed se podívejte, jestli je živěj, abysme jen tak neplýtvali.

ROZUMNÝ *(který se vůbec nezvedl)*. Podívejte se, jestli má tep.

NEZODPOVĚDNÝ. Jednodušší je to zrcátkem.

Všichni se otočí k Ženě. Ta horečnatě převrací svou kabelku, ale nemůže nic najít.

ŽENA. Dýchá.

ROZUMNÝ. Úder měl vyloženě varovný smysl.

VIRTUOS. Je při vědomí?

NEZODPOVĚDNÝ. Hele, ono se mu to vědomí vrátí, jenže pozdě. Co jsme mu toho napovídali – jako hluchýmu.

MUŽ. Podejte mi trochu slivovice.

NEZODPOVĚDNÝ. Tumaš! *(Podává mu ji. Muž nalévá do úst Nerozumnému)*

Nelej to do něho. Co budu pít já.

MUŽ. Vždyť je praštěnej.

NEZODPOVĚDNÝ. Je, ale klikou. Ale jestli do něj budeš lejt slivovici jako z konve, tak se nechám praštit taky... *(Bere láhev a dává si velkého loka)*

VIRTUOS. Půjčila byste mi zrcátko? *(Dlouho jej utírá a nakonec se v něm mechanicky prohlíží)*

NEZODPOVĚDNÝ. Přejde ho to jako psa. Musí jenom chvíli ležet.

Nerozumný leží na sedadle. Ostatní se vracejí na svá místa. Určitou dobu cestují mlčky. Chvillemi je ze zadního sedadla slyšet smích, tam sedí zamilovaní, zabývají se svými záležitostmi. Cestující upírají pohledy z oken. Dělají to nenápadně, každý

sám pro sebe.

ROZUMNÝ. Zajímavá trasa.

NEZODPOVĚDNÝ. Kličkujeme jako liška.

MUŽ. No, zatáček je dost.

ŽENA. Není to špatné!

ROZUMNÝ. To nic není, dráha v Honze má na trati sedumdesát osum zatáček.

MUŽ. Rozdíl je jenom v tom, že tam, když je všechny překonáte – dostanete padesát tisíc dolarů.

ROZUMNÝ. Zapomínáte, že tam existuje vykořisťování člověka člověkem.

MUŽ. Nic nezapomínám. Prostě to konstatuju jako fakt.

ROZUMNÝ. Protože mnozí zapomínají.

ŽENA. On není z těch, kteří zapomínají. Pamatuje ještě císaře pána.

MUŽ. Prosím tě.

ŽENA. Účastnil ses nepokojů, nebo ne?

MUŽ. Neúčastnil. Byli ni tři roky.

ŽENA. Ale byl jsi v městském parku, že ano?

MUŽ. V kočárku. S maminkou.

ŽENA. Ale na píšťalku jsi pískal?

MUŽ. Pískal jsem, ještě než přišel panovník. Píšťalka byla nová, zrovna mi ji koupili.

ŽENA. Důležitá jsou fakta. Mohls nepískat. Mohls také spát, jako stovky jiných. Ale tys nespál, a pískal.

ROZUMNÝ (*pobouřeně*). Odkud to víte?

ŽENA. My... my jsme... spolužáci. Celá škola to věděla.

V autobuse se znovu rozhostí ticho.

MUŽ (*šeptá*). Přestaň už mlít pontem!

ŽENA (*šeptá*). Proč jsi to zapíral?

MUŽ (*šeptá*). Já to nezapírám, ale je to prostě směšný.

ŽENA (*šeptá*). Ale proč? Jiní nemají žádné zásluhy, a... A ty... Jsi pokrokový člověk.

MUŽ (*s povzdechem*). Jsem pokrokový, ale rozvedený.

ŽENA (*jej uklidňuje*). To nic, i mezi rozvedenými se najdou pokrokoví.

Pauza. V tichu slyšíme pouze zvuk motoru a řinčení skel oken autobusu.

NEZODPOVĚDNÝ. Měli bysme něco udělat...

ROZUMNÝ. Co?...

NEZODPOVĚDNÝ. Copak vím já... Čas letí... Jak to tak nahlížím, tak mi zvadnou hlávky... jakej z toho může být salát?

ROZUMNÝ. Zkušební sonda už byla vypuštěna... (*Kývá směrem na ležícího Nerozumného*)

VIRTUOS. Začíná to být zneklidňující.

ROZUMNÝ. Co?

VIRTUOS. Tohle. (*Neurčitě ukazuje kolem sebe*) Leží tu člověk. Zatáčky. A ta tma venku...

ROZUMNÝ. Je večer. Teď je světlo na druhé polokouli. S tím se nedá nic dělat.

VIRTUOS. Chtěl jsem říci – na ulicích, po kterých jedeme.

ROZUMNÝ. To vidíme všichni. Tušíte snad něco?

VIRTUOS. Já? (*Kývá záporně*) Nikdy v životě jsem nic netušil. (*Říká to s hrdostí*)

Znovu se rozhostí mlčení. Nerozumný se pohne, pozornost všech směřuje k němu –

obrábí se na druhou stranu, a leží dál.

NEZODPOVĚDNÝ. Jdu tam, ať se děje cokoli... (*Lokne si slivovice*)

ROZUMNÝ. Udržujte patřičnou vzdálenost... raději se moc nepřibližujte.

NEZODPOVĚDNÝ. Víím. Na vzdálenost jedný kliky. Jenže na dálku je blbě slyšet.

MUŽ. Vadí hluk motoru.

NEZODPOVĚDNÝ. Na dálku jedný nebo dvou – to je stejně jedno. Připravte slivovici! (*Podává Muži láhev*)

Nezodpovědný jde směrem ke kabině oddělené záclonkou. Všichni se zvedají z míst a se zájmem očekávají výsledek. Muž otevře láhev se slivovici. Uběhne minuta, dvě. Nezodpovědný se neobjevuje.

VIRTUOS. Co když ho... za krk. (*Předvádí to*)

ROZUMNÝ. Sotva. Vždyť je to chlap jako hora. Přitom už máme za zády nějakou tu zkušenost. (*Kývá směrem k ležícímu Nerozumnému*)

ŽENA. Bože, kde je takovou dobu!...

V následující chvíli se záclonka rozhrne a objeví se Nezodpovědný. Živý, zdravý a s úsměvem na tváři.

NEZODPOVĚDNÝ. Jedeme pro chleba.

Mezi cestujícími vznikne panika. Muž si mechanicky lokne slivovice.

MUŽ. Jak to pro chleba?

NEZODPOVĚDNÝ. Hledá otevřenou prodejnu pečiva. Musí koupit tři chleby. Ten člověk měl pravdu. (*Kývne směrem k Nerozumnému*) Nejsme na trase. Není na ní prodejna.

ŽENA. Čekají nás doma děti. To přece nejde, nakupovat autobusem.

NEZODPOVĚDNÝ. To jsem mu taky říkal.

MUŽ. No a?

NEZODPOVĚDNÝ. „Já jsem taky jenom člověk“ – povídá. – „Copak já nemám děti? Vaše děti mohou mít chleba, a moje ne?“

MUŽ. Měl si ho koupit. Kdyby se strojvůdce rozjel pro chleba vlakem – jak by to asi vypadalo. Dovedete si to představit?

NEZODPOVĚDNÝ. Kdy měl nakupovat? Prý je celý den za volantem. Když nepřinese chleba, žena ho nepustí domů. Je to na něm. Ona taky pracuje v dopravě, jdou z domova brzy ráno, vracejí se pozdě. Nakupují večer – jinak jsou celý den bez jídla.

ROZUMNÝ. Logické!

VIRTUOS. Tohle jsou ale poměry!

MUŽ. Dokdy budu hledat chleba?

NEZODPOVĚDNÝ. Prý je tu úplně nablízku nějaká prodejna. Tři minuty cesty.

Nastupuje mlčení, autobus určitou dobu jede, pak zastavuje. U kabiny řidiče slyšíme zabouchnutí dveří. Ti, kteří jsou na straně prodejny s pečivem, přitisknou čela k okénkům.

NEZODPOVĚDNÝ. Jde směrem k prodejně.

MUŽ. Prodavačka počítá peníze.

ŽENA. Proč nejde dovnitř?

ROZUMNÝ. Nemůže, má zavřeno.

MUŽ. To jsou poměry – zavírají se slepicemi.

ROZUMNÝ. Zrovna když si lidé jdou koupit chleba.

ŽENA. Klepe na okno. Otevře mu?

ROZUMNÝ (*pobouřeně*). Počítá si! To jsou ale lidi!...

Řidič nastupuje – dovídáme se o tom podle zabouchnutí dveří kabiny. Autobus se znovu rozjíždí. Chvilí je ticho. Pak autobus neočekávaně zastavuje. Dveře se rychle otevrou a v autobuse se objeví náš Vesničan se svým pytlem. Dveře se zavřou a autobus pokračuje v jízdě.

VESNIČAN. Dobrý večer. Jedete na Šumen?

NEZODPOVĚDNÝ. Prosím! To jsem si moh myslet, tenhle není ještě doma!

VESNIČAN. Jak se tam mám dostat, když nemůžu chytnout správněj autobus.

Pěšky to nejde.

MUŽ. A jak jste se dostal až sem?

VESNIČAN. No jak! Vidím autobus – zvednu ruku a mávám. Když zastaví, nastoupím a ptám se. Ale ani jeden nejede k nám. Celej večír brousím sem tam. Počkej, počkej, povídám si, do toho jsem ještě asi nelez.

NEZODPOVĚDNÝ. To máš ještě dobrý, dva-, třikrát. Jen buď klidnej.

VESNIČAN. Jo, poznávám vás podle těch houslí. (*Kývne k Virtuosoovi*) Tady jsem už byl. Hrome, kam se poděla má rodná ves, jako když se do země propadla. Co mám dělat? (*Váhá*) Ale co, zůstanu!... Jak to vidím, možná že i tenhle autobus jednou pojede až k nám.

Vesničan vleče pytel k zadním sedadlům. Ale nedojde, jelikož vidí, jak se zamilovaní zrovna líbají, a k tomu dlouze. Rozpačitě se otočí a posadí se na první sedadlo, které se mu natrefí. Ve stejné době autobus zastavuje. Řidičovy dveře se

zabouchnou. Všichni přimáčknou tváře k okénkům. Mimo Zamilovaného, Vesničana a Nerozumného, který stále leží na sedadle.

MUŽ. Tentokrát je otevřeno.

NEZODPOVĚDNÝ. Počkej, až tam vleze.

ROZUMNÝ. Právě vešel.

ŽENA. Výklad mají vzorně upravený, výborně. Kachlíky se lesknou čistotou.

MUŽ. Vidíte tu prodavačku! Plášť má jak doktorka v ordinaci.

ROZUMNÝ. Očekával jste snad něco jiného?

MUŽ. Právě že jsem to očekával. Nikdy nic jiného bych neočekával.

NEZODPOVĚDNÝ. Pěkná žena.

VESNIČAN. Kdo? (*Nadzvedne se*)

NEZODPOVĚDNÝ. Prodavačka.

VESNIČAN (*rychle Nezodpovědnému*). Kde, kde je? (*I on upírá pohled přes okno*)

NEZODPOVĚDNÝ. Koukej, jaký má kukuč a jak cení zuby. Ten řidič se má... Že bych taky vystoupil... (*Jde*)

MUŽ. Co se ten řidič tolik rozčiluje?

ŽENA. Kope do pultu...

NEZODPOVĚDNÝ. Už se vrací.

ROZUMNÝ. Chleba není. Má vyprodáno.

Zůstávají ve stejné pozici, tváře nalepené k okénkům, dveře řidičovy kabiny se zabouchnou, motor naskakuje a autobus se rozjíždí. Cestující mají tváře přilepené k oknům. Pak se pomalu vracejí na svá původní místa.

VESNIČAN (*si všimne Nerozumného*). Proč tady ten chlapec leží?

ROZUMNÝ. Udělalo se mu špatně.

VESNIČAN. Že z něho tak táhne slivovice. Vono po třetím litru se dělá blbě každému.

NEZODPOVĚDNÝ. Ne. Dali jsme mu jen trochu, aby se vzpamatoval.

VESNIČAN. Však mu to taky pomohlo, to se hned pozná.

Na určitou dobu je ticho. Světla protijedoucích vozidel ukrajují tmou o kloužou po tvářích cestujících.

MUŽ. Nějak moc se to všechno táhne.

ROZUMNÝ. A co?

ŽENA (*zatahá Muže*). Mlč! Nepleť se do toho...

VIRTUOS. Tohle je přece skandál!

ROZUMNÝ. Co?

VIRTUOS. Moc vás neposlouchám, ale myslím si, že už je nejvyšší čas, abychom konečně byli na místě. Co to má znamenat, že stojíme před každým pekařstvím?

Co je to za novoty?

ROZUMNÝ. Řidič chce pro svoje děti koupit chleba. Máte něco proti tomu, aby byl chleba pro všechny?

VIRTUOS. Samozřejmě, že souhlasím, dokonce bych razil i jiné heslo:

„ROVNOST, VOLNOST, BRATRSTVÍ“. Ale k čemu to je, když nejsme u cíle?

ROZUMNÝ. Protože hledáme chleba.

VIRTUOS. Ale to je směšné. Já mám nahrávku. (*Vstane a nervózně se prochází po autobuse*) Čeká na mě sto sedumnáct lidí. Celá filharmonie. Chápete to? A

dirigent, Pochopili jste? Zahraniční dirigent! A navíc i pěvecký sbor.

Co tam všichni ti lidé budou zatím dělat, než my tu seženeme chleba?

ROZUMNÝ. Za pěvecké sbory nezodpovídám.

VIRTUOS. Jde o řečnickou otázku, samozřejmě, že nezodpovídáte za pěvecké

sbory, to je také na první pohled vidět, nemyslete si, že někoho můžete oklamat. Ptám se vás – co mají všichni tito lidé dělat? A je jich kolem dvou stovek, do jednoho jsou to přední hudebníci, vynikající profesionálové, virtuozní hráči? Co rozkážete, aby dělali hudební režiséři, zvukotechnici, všechen personál, který čeká ve studiu? Víte, kdo je dirigent? Víte, kolik tisíc dolarů jsme dali, aby hostoval několik koncertů? Je vám známo, že už jsou podepsané smlouvy na desku, kterou dnes večer nahraju? Ptám se, je vám to známo?

Pauza, mlčení.

NEZODPOVĚDNÝ. Není mu to známo.

VIRTUOS. To je jasné, že nu to není známo. Má to napsané na čele, že mu to není známo. Co sólista Leopold von Brauchenzoller?

VESNIČAN. Kdo?

VIRTUOS. Kdo! No přece ten, který přiletěl jenom na tu nahrávku a zítra už odletí?

VESNIČAN. Hm... m... m...! (*Diví se*)

VIRTUOS. Víte, jaké mohou z toho vzniknout komplikace? Vždyť je to akce UNESCO! Člověče, pochopte, UNESCO! To je mezinárodní kulturní spolupráce. To jsou národy bok po boku v uměleckém dialogu! To je boj za mír! Jde o to, aby naše zeměkoule byla zachráněna. Chápete, zachráněna! A my tu hledáme chleba!... (*Sedá si na své místo a utírá si pot z čela*) Nechápu! Vysvětlete mi to, prosím vás, nerozumím tomu!...

NEZODPOVĚDNÝ. Tady není čemu rozumět, všechno je jasné.

ŽENA. Mne doma čekají dvě děti. Ani nevím, jsou-li dvě. Větší vyzvedává to menší z mateřské školky. Ale jestli ho vyzvedlo?... Pořád zapomíná. Posledně je hledala i Veřejná bezpečnost. Víte, kde jsme je našli – na nádraží! Jak spí!... Chtěli

jít na návštěvu k babičce. Dovedete si to představit, až do Pavlova!... Víte vůbec, kde to je?...

Muž si zakrývá tvář rukama.

NEZODPOVĚDNÝ. Až za Horní Ořešovicí.

ŽENA. Za Horní Ořešovicí to je, ano, ale jedno má sedm a druhé tři roky.

VESNIČAN. Kuš...!

ŽENA (*se rozpláče*). Kdoví, kde jsou teď... Jestli jsou ještě naživu? Chci jet domů, chci vidět svoje děti!...

MUŽ. Klid, klid, uklidni se! (*Ale i on má slzy na krajíčku*)

NEZODPOVĚDNÝ. Nemyslete si, že to mám jednoduchý. Polovina slivovice je vypitá. (*Ukazuje na ležícího Nerozumného*) Saláty mi zvadly a doma mě čeká brácha, chtěli jsme se sejít u příležitosti výročí tátovy smrti, at je mu země lehká. Bůhví, jak mi teď nadává a myslí si, že jsem někde pod stolem. Zase mi řekne – pro tebe není nic svatého, aspoň kvůli tomu tátovi jsi mohl přijít včas, vypít si skleničku, zavzpomínat na zemřelého. Jenže ty si chlastáš kdekoliv a s kýmkoliv. A kdy já jsem vůbec chlastal, no ano, vy mi to dosvědčíte, chlastal jsem, nebo jsem nechlastal. (*Při slově „dosvědčíte“ se k němu všichni otáčejí zády*) To je pro mě SMRT – nikdo mi nevěří. Povídáš jim, vylejváš si srdce, a oni se ti dívají do očí a nevěří. Běž si, žij si dál!...

VESNIČAN. Na mě taky čekaj, ale můj případ je úplně jiná historie – buď se do naší vesnice strefím, nebo jedu jinam. Proto jsem pěkně zticha.

ROZUMNÝ (*vidí, že zůstal sám*). Soudruzi! Špatně jste mě pochopili, jsem s vámi, soudruzi, jsem také cestující. Také mám děti, i já mám bratra... Jde však o to, zachovat zdravý rozum. Nepoddávat se emocím. Dobrá, co navrhuje?

NEZODPOVĚDNÝ. Ať navrhnem cokoliv, dopadne to stejně. Už toho mám dost.

Jdu za řidičem a pěkně mu vyložím, co se tady děje, a hotovo. (*Lokne si slivovice a podává ji Muži*)

Nezodpovědný jde za závěs, ostatní napjatě očekávají jeho návrat. Muž vytáhne zátku láhve, Virtuos vytahuje zrcátko, leští ho a drží připravené.

ŽENA. Bože, jen ať mu to vyjde.

ROZUMNÝ. Šance jsou fifty-fifty.

VESNIČAN (*nerozumí*). Co?

ROZUMNÝ. Napůl. Může uspět a může taky neuspět.

VESNIČAN. O jakých půlkách je tu řeč?

MUŽ. Je tam nějak dlouho.

V následující chvíli se za záclonkou objevuje Nezodpovědný. Je ohromený, nemůže uvěřit, ještě nestrávil řidičovu odpověď. Tohle vůbec nečekal. Diví se. Ostatní se na něj dívají. Nezodpovědný mlčí.

ROZUMNÝ. No?

MUŽ. Co se děje?

NEZODPOVĚDNÝ. Jedeme do Koprivštic.

Cestující se dívají jeden na druhého, nikdo nechce uvěřit.

ŽENA. To není možné.

VIRTUOS. Absurdní.

ROZUMNÝ. Jak to, do Koprivštic?

VESNIČAN. A jede se tam přes naši obec?

MUŽ. Vtipkujete?

NEZODPOVĚDNÝ (*kývá hlavou*). Ne!

Při těchto slovech všichni vyskočí z místa a přilepí se na okénka. Kromě zamilovaných, kteří jsou zaneprázdněni sami sebou. A samozřejmě Nerozumného. Cestující se dívají z oken.

ŽENA. Kolem jsou doopravdy pole.

VIRTUOS. Kdy jsme opustili město?

MUŽ. To není možné.

ROZUMNÝ. Pole je pěkně obdělané. Podívejte na ty brázdy!

VESNIČAN. Tak to teda naše ves nebude.

Postupně se všichni vracejí na svá místa, na chvíli převládá ticho. Jenom gummy sviští. A drnčí skla.

MUŽ. Ale proč zrovna do Koprivštic?

NEZODPOVĚDNÝ (*pořád tak ohromený, nepřítomný*). Prý se tam narodil.

Otevřenou prodejnu už nenajdu, povídá, a i kdybych našel, kdovíjaký jim zbyl chleba. Ale v Koprivšticí mám matku, už jsme se roky neviděli... Zadělá na chleba... dá na stůl kuřátko... naleje domácí víno, pětiletý červený... Víš, jakej chleba moje máma peče? Takovej nedostaneš nikde. Pěkně vypečený, s křupavou kůrkou... Posadím se na lavičku, kde mě máma kojivala. Tam jsem vyrůstal a jako kluk si hrával. Táta se vždycky postavil a zanotoval nějakou tu o zbojnicích, o atamanech a o Turcích... Venku blikají hvězdy, lesy šumí... Jenom strouha si to žene skrz dvorek, osvícená měsíčními paprsky, jako že je ze zlata... Můj rodný kraj je pohádka, povídá, ale proč jsou tak vzácné ty chvíle, kdy si na něj vzpomenu?...

Po tomto monologu je v autobuse hrobové ticho. Taková baladická, vzpomínková atmosféra, všichni jako by vzpomínali na rodný kraj, rodný dům, dívají se nevidoucíma očima. Voní to vzpomínkami a kdoulemi, které se někde válí po starých almarách. Každý se vrací v myslích do dětství, k věcem, které jsou člověku po celý život drahé.

MUŽ (*vzdychá*). Tedy, do Koprivštic.

ROZUMNÝ (*baladicky – uneseně*). Koprivštica!... První výstřel!... Krvavý dopis!... Básník Benkovski!... „Do těla tyranova zasadil jsem hnisající ránu a nic jej už nespasí!“

ŽENA. „Navrátit se v otcův dům, když večer odevzdaně hasne a v náruč tichou, to tichá noc se rozevívá...“ (*Zasněně, uneseně*)

VIRTUOS. S dovolením, dovolte! Do Koprivštic je to přece sto kilometrů. Jaké náruče? Jaké tiché noci? Prosím vás! Já mám nahrávku!...

ROZUMNÝ (*stále tak uneseně*). Jen málokdy si vzpomeneme na vlastní rodiče, nikdy nám nezbyvá času. Je to dobré, když si člověk, jako náš řidič, zajede k mámě, popovídat si. Staří lidé tu už dlouho nepobudou, a nepotřebují víc než pár přívětivých slov. Proč by si neměl odskočit za maminkou?

VIRTUOS. Ať si odskočí, ale zítra. Dnes mám nahrávku. Zítra ať si skočí, kam mu bude libo.

ROZUMNÝ (*aniž by se na něj podíval, uneseně*). Nemáte pravdu. Říkáte, že jste muzikant, a přitom necítíte hudbu: „Když večer odevzdaně hasne!“... Dovedete si to představit, jak vjíždíme – do Koprivštic, zrovna když večer odevzdaně hasne?

VESNIČAN (*stejným tonem, uneseně*). Zrovna si na to myslím, vždyť já v Koprivšticích ještě nebyl.

NEZODPOVĚDNÝ. Věc je v tom, že tam taky nemusíme dojet.

MUŽ (*se probeře*). Jak to? A kam bychom měli dojet?
NEZODPOVĚDNÝ. Nikam,
ROZUMNÝ. Nemůžeme dojet nikam. Vždycky někam dojedeme.
NEZODPOVĚDNÝ. To jo. Tam! Nahoru. (*Ukazuje k nebi*)
ROZUMNÝ (*nerozumí*). Kam nahoru?
NEZODPOVĚDNÝ. Do nebe.
VIRTUOS. Co to říkáte? Teď zas do nebe! Já vás varuju. – Mám nahrávku!
Varoval jsem vás! Jste varováni!!!
ŽENA. Počkejte, počkejte. Jak to, do nebe?
NEZODPOVĚDNÝ. Pije.
ROZUMNÝ. Řidič? Co pije?
NEZODPOVĚDNÝ. Slivovici. (*S povzdechem*) Rovnou z flašky.
ROZUMNÝ. To je příšerné. Proč jste nám to neřekl hned?
NEZODPOVĚDNÝ. Kdy? Hned jste si začli recitovat.
ROZUMNÝ. Nevěřím tomu!
VIRTUOS. Já rovněž.
MUŽ. Neuvěřitelné. Nemůže pít, když je v práci. Má zodpovědnost za životy cestujících.
ŽENA. Jenom člověka pomlouváte. Řidiči autobusů přece nikdy nepijí.
VESNIČAN. Že by...?
NEZODPOVĚDNÝ. Jděte a přesvědčte se!...

Rozumný se na něj podívá, pak se opatrně přiblíží k záclonce a nakoukne za závěs. Strčí tam pouze hlavu, bojí se vstoupit. Zkroušený a mlčící se vrací na své místo. Virtuos se na něj podívá, vyskočí a nervně jde k závěsu, nakoukne a vrací se zbledlý, nervózně a reflexivně procvičuje prsty. Mlčí. Po něm se zvedá Žena, ale Muž jí rozhodně klade ruku na rameno a přinutí ji, aby se opět posadila. Pak si

stoupne a jako odsouzený jde k závěsu. Strčí tam hlavu a vrací se bledý a rozladěný. Mlčky si sedá vedle Ženy a silně jí tiskne ruku.

VESNIČAN. Co bych tam lez, vono je to jasný.

Pauza.

NEZODPOVĚDNÝ. Vyklopí nás do první jámy.

Skoro v tutěz chvíli se ozve hrozné vytí, třeskot, fičení, automobilová světla všechny oslepi. Autobus drkotá a naklání se vpravo, kom se všichni skutáli pod sedadla... Stejně tak najednou vše ztichne. – Minuly dva nákladáky. Cestující se postupně vyprošťují; zvedají se z podlahy, nadzvedávají se.

ROZUMNÝ. Příště se už můžem srazit. Co dělat! Každá vteřina je drahá. Jde o naše životy!

VESNIČAN. Navrhju vzít to přes naši ves.

ROZUMNÝ. Konec legrace! Jde o to, jak přežit. Prosím, ať se každý zamyslí a zaujme k závažnosti situace stanovisko.

VESNIČAN. Žádná sranda, když teda umírat, tak aspoň v blízkosti domova. Mám tam předplacený pohřeb.

Všichni se zhrozí jeho slov. Mlčky si vyměňují pohledy.

MUŽ (*s nadějí*). Co když v láhvi není slivovice.

ROZUMNÝ. A co? Arokola?

MUŽ. Voda. Hodně lidí si ji nosí v lahvích od slivovice.

NEZODPOVĚDNÝ. On už začal na zastávce. U budky, kde jsem kupoval slivovici.

ROZUMNÝ. Cože? A vy jste nám nic neřekl?

NEZODPOVĚDNÝ. Nevěděl jsem, že je to náš šofér. Ani teď to nevím. Ale byli to řidiči autobusů, nadávali na servis. Házeli do sebe velkého panáka.

ROZUMNÝ. Voda to není. Když si to namířil do Koprivštic, tak to nemůže být voda.

VIRTUOS. Prosím, abyste podobným způsobem nevtipkoval – co to je, celý večer. Napřed pro chleba, pak do Koprivštic, teď zas nějaká slivovice... To už je přehnaný. Mám nahrávku a nemohu se připojit k vašemu žertování. Jinak je to velká legrace. Puknu smíchy.

ROZUMNÝ. Věc je v tom, že to není žert. Situace je tak vážná, že na to naše hlava nestačí. Co budeme dělat?... Přemýšlejte s námi!...

NEZODPOVĚDNÝ (*vytáhne láhev se slivovicí*). Navrhuju, abychom si trošku cvakli.

ROZUMNÝ. Ještě vy! V takové chvíli!...

NEZODPOVĚDNÝ. No a co. Chvíle je náhodou velice vhodná. Aspoň se nám utlumí nervová centra strachu. Na frontě, před útokem, nám dávali čtvrt litru lihu. (*Dívá se na láhev*) Nám to nevyjde, je nás hodně, ale jeden lok se dostane na každého. Přitom tam byla větší šance na přežití – můžou tě netrefit. Tady – každou vteřinu se můžem převrátit ze svahu. Šance je jedna k tisíci. Tak si aspoň cvaknem. Než bude pozdě.

Nezodpovědný se obřadně napije a podá láhev Muži, Muž ji mlčky převezme, napije se a podá ji Ženě. Ona se na něj podívá, jako by se bezeslov navždycky loučila a napije se. Podá láhev Virtuosovi. Ten, když se napije, podá láhev Rozumnému. Rozumný na chvíli zaváhá, ale i on si lokne a podává láhev

Vesničanovi. Je to jako tichá a slavnostní štafeta spiklenců.

VESNIČAN. Co tamti, mladí, vzadu, neloknou si s náma?

ROZUMNÝ (*se ohlédne*). Máš pravdu. I oni mají právo na hlt. Můžou něco vymyslet, dnes jsou mladí výjimečně vynalézaví. Mládeži!... Mládeži! Buďte tak laskaví, pojd'te sem!

ZAMILOVANÝ (*neochotně*). Co si přejete?

ROZUMNÝ. Pojd'te sem na chvílku.

ZAMILOVANÝ. Duchem jsme s vámi.

ROZUMNÝ. Na vteřinku.

ZAMILOVANÁ. Tak pojd', když je to na chvílku.

ZAMILOVANÝ. Už jsem jim řekl, že duchem jsme s nimi. Tělem je lepší zůstat tady. (*Bere ji kolem pasu*)

ZAMILOVANÁ. Přece jenom, pozvali nás, měli bysme se tam podívat.

ZAMILOVANÝ. No tak se tam podíváme, když na tom trváš. (*Jdou k ostatním*)

Jé? Tady jsou tekutiny?!?

ZAMILOVANÁ. Všechno nejlepší přejem k narozeninám! Kdo jo ten šťastnej?

ROZUMNÝ. Podívejte, vy jste se trochu odtrhli od událostí, netušíte, co se s námi děje... Vždyť vy ani netušíte...

ZAMILOVANÝ. A copak bysme měli tušit?

ROZUMNÝ. No, staly se nějaké věci... To je teď jedno. Důležitější je, že jedem do Koprivštic!

ZAMILOVANÍ (*radostně*). To není možný!!! Hurrááá!!!

ZAMILOVANÝ. Celou noc budem spolu!

ZAMILOVANÁ. To je vončo!

ZAMILOVANÝ. Vždyť jsme jeli do města, jak jste to zmákli?Jste úplný jedničky!!!

V téže chvíli se drnkající a vyjící autobus míjí s protijedoucím nákladákem. Jeho světla naplní vnitřek autobusu a oslepují cestující. Někteří padají ze sedadel.

ZAMILOVANÝ (*s obdivem*). Teda, vybral to po dvou kolech. Úplnej Lauda...!

ZAMILOVANÁ (*nadšeně*). Připlácl mě k sedadlu jak žvejkačku!

ZAMILOVANÝ (*nadšeně*) Formule jedna: O „Velkou cenu Argentiny“!

NEZODPOVĚDNÝ. Hele, mladej! Nechápeš, co se děje?

ZAMILOVANÝ. Jedem do Koprivštic. Doufám, že tam mají otevřenou hospodu.

ZAMILOVANÁ (*jako by si objednávala*). Pro mě řízek se salátem!

ZAMILOVANÝ. A velkýho panáka!

NEZODPOVĚDNÝ. Copaks neviděl, jak jsme se jen taktak minuli?

ZAMILOVANÝ (*nadšeně*). Na milimetr! Řízl to jako břitvou!

ROZUMNÝ. Slyšíte, ten řidič pije alkohol!!! Příště to bude čelný náraz.

ZAMILOVANÝ. No a?

ROZUMNÝ. Rovnou z flašky!

ZAMILOVANÝ. Co vás pořád šokuje – že nepije ze skleničky, nebo co?

ROZUMNÝ. Nechápete, že budu žít do okamžiku, než ho kořalka definitivně zbaví rozumu! Pak půjdeme všichni k čertu!

ZAMILOVANÝ. Tak tohle vás tak vzrušuje? Teď celá Evropa pije a jezdí. To je normálka. My si mysleli bůhvíco se neděje. Pojd'!... (*Zamilovaný chytne Zamilovanou a jdou dozadu*)

ROZUMNÝ. A je to. Té mládeži je všechno jenom po kolena!...

MUŽ. Co když přece jen je v láhvi voda? Máme nějaký důkaz, že je v ní kořalka?

ROZUMNÝ. Falešné iluze.

MUŽ. Ale proč? Kolik je pravděpodobné, že v ní je slivovice, tolik je i pravděpodobnosti, že tam je voda.

VESNIČAN. Fifty-fifty.

ŽENA. Samozřejmě, že to může být voda. Proč myslet ihned na nejhorší.

ROZUMNÝ. Mysleme na příjemnější – že například jedeme na výlet do Itálie.

(*Pauza*) Nespoléhejme na zázraky, vyšleme delegaci. Je to účinnější. Půjdem a rozumně zformulujeme problém, přesvědčíme jej, že hluboce chápem jeho potřebu, obdivujeme se jí, jsme přesvědčeni o jeho právu, ale... ať se pokusí pochopit i on nás, i my jsme lidé. Koneckonců žijem v epoše humanismu. Pak budeme jednat podle okolností.

NEZODPOVĚDNÝ (*skepticky*). Hele. budeme jednat. Je mi jasný, jak budeme jednat!

ROZUMNÝ. Napřed musíme vysondovat situaci – musíme zjistit, jakou má náladu, zda je veselý, jestli není rozčilený, abychom našli správný přístup. To je Velice důležité. Je to první předpoklad úspěchu.

MUŽ. Tedy sondujme. Kdo bude sondovat?

ROZUMNÝ (*ukáže na Nezodpovědného*). On, je nejzkušenější. Půjde k němu a řekne mu o naší delegaci a zároveň zjistí, jaká je situace.

NEZODPOVĚDNÝ. Ale, nic z toho nebude! – Je to jasný? Pro mě za mě – jdu!
(*Zmizí za závěsem šoférovy kabiny. Ostatní napjatě očekávají výsledky sondáže*)

VIRTUOS. Mně se to zdá být zbytečné. Co si budem hrát na delegace?

ROZUMNÝ. Na co si máme podle vás hrát? Na slepou bábu? Máme předstírat, že se jedeme kochat krásami rodné země?... Nemůžeme přece stát se zkříženýma rukama a čekat na šťastnou náhodu... Musíme jednat!... (*Objeví se Nezodpovědný a jde k cestujícím, kteří se shromáždili uprostřed autobusu*) No? Jaká je nálada?

NEZODPOVĚDNÝ. Vždyť jsem vám to říkal. Vůbec o tom nechce slyšet,

ROZUMNÝ (*ohromen*). Co nechce slyšet?!

NEZODPOVĚDNÝ. O delegaci. Žádný delegace, povídá, jsem řidič, nejsem Organizace spojených národů. Žádný delegace nepřijímám. Jedem do Koprivštic.

Kdo nechce – au si vystoupí.

ŽENA. Jak máme vystoupit – kolem pusté pole, nikde ani živáčka, samá skaliska. Zbláznil se!

MUŽ. Třeba něco chytne zpátky, nebo taky ne.

VIRTUOS. Žádné vystupování nebude. To by znamenalo nedostat se celou noc domů. Co si vůbec ten řidič myslí!...

ŽENA. Nemá právo!

NEZODPOVĚDNÝ. A jestli ještě jednou, povídá, mi tady někdo spustí žalozpěvy – vezmu ho klikou přes palici. Nebaví mě to. Každých pět minut nějaký kázání. S řidičem je mluvit zakázáno. Kde jste byli doteď? Proč jste se neozvali? A zavřel kabinu. Zevnitř!

Pauza.

VESNIČAN. Nějak nemám štěstí na autobusy, ať aspoň dojedem k nám, v noci nebo ve dne – mně to je jedno.

Ticho. Každý je na chvíli ponořen do svých myšlenek. Je slyšet pouze neustálé drnění skel oken a plechu autobusu, který se chvílemi otřásá a poskakuje.

ROZUMNÝ. Vystupuji. (*Ostatní se na něj překvapeně podívají*) Lépe přenocovat na poli, než skončit na dně nějaké propasti. Na shledanou!... (*Bere si tašku a jde ke dveřím*) Halo, soudruhu, budu vystupovat!... (*Žádná reakce ze strany řidiče*) Pane řidiči, prosím vás!... Chci vystoupit!...

MUŽ. Neslyší.

NEZODPOVĚDNÝ. Asi to nepůjde. Musíte do kabiny,

ROZUMNÝ. Aby mě vzal přes hlavu, že ano.

VIRTUOS (*nečekaně*). Vystoupím s vámi. (*Bere violoncello a stoupne si ke dveřím vedle Rozumného*)

ROZUMNÝ. Poproste ho, aby otevřel.

VIRTUOS. Přál jste si vystupovat první – jděte vy.

ROZUMNÝ. Buďte Rozumný, takhle nikdy nevystoupíme.

Oba stojí na stupínku a vyčkávají jeden druhého.

VIRTUOS. No?

ROZUMNÝ. Domníván se, že byste měl jít vy. Kdyby nic jiného – jste mladší.

VIRTUOS. A dokud já budu v mrákotách, abyste si vy vystoupil?... Jestli chcete, můžeme tam jít spolu.

ROZUMNÝ. Zbytečné oběti. Nejlépe bude, když tam půjde jen jeden.

VIRTUOS. Ten jeden mám být já, ano? Běžte si tam sám, já zůstanu!... (*Stejně impulzivně se vrací na své místo*)

Rozumný ještě chvíli stojí na stupínku u dveří. Pak vytahuje z kapsy bílý kapesník, přivazuje ho k novinám a opatrně, po špičkách, jde k závěsu. Strčí bílý prapor za závěs, ale neodvážá se nakouknout. Čeká.

ROZUMNÝ. Parlamentář!... Nechci s vámi mluvit. Chci jen vystoupit... (*Žádná odpověď*) Řekl jste přece, že se může... (*Podívá se na ostatní cestující*) Prosím vás!...

NEZODPOVĚDNÝ. Vždyť jsem to povídal, neslyší. Musí se do kabiny. Řve motor.

ROZUMNÝ. Neudělal byste mi tu službičku?

NEZODPOVĚDNÝ. Kterou?

ROZUMNÝ. Šel mu to říct.

NEZODPOVĚDNÝ. Copak jsem poštovní holub. Nachodil jsem se už dost.

ROZUMNÝ. Naposledy! (*Důvěrně*) Kdybyste nic nenamítal – za skromnou odměnu!

NEZODPOVĚDNÝ. Ne! Tam už nejdu!...

Rozumný chvíli takto setrvá, pak sebere bílý prapor a pomalu se vrací na své místo. Pauza. Najednou – hrozné fičení, oslepi je světla, řinčení, rachot. Všichni cestující jsou hozeni na pravou stranu autobusu... A opět ticho. Málem se o ně otřelo nákladní auto.

NEZODPOVĚDNÝ. O chlup. Příště to chytne čelně.

ROZUMNÝ. Co se dá dělat? Co budem dělat?...

NEZODPOVĚDNÝ. V tom je ta otázka!

ŽENA. Jak pravil Shakespeare: „To be or not to be...!“

VESNIČAN. Co říkáš?!!!

ŽENA. Být či nebýt. Anglicky.

VESNIČAN. Podle mého...

ROZUMNÝ (*jej nervózně přeruší*). Víím. Abychom jeli k nám do vsi. Je nám to jasný!... Ale, jak to tak vypadá, nedostanem se do tvé milované vesnice, ale k čertu... Och, proč jsem vůbec nastoupil do tohoto autobusu!... Proč???!...!

MUŽ. Vaše otázka je trochu nesmyslná – jiný autobus tam nebyl.

ROZUMNÝ. Vy, místo ironizování, byste nám mohli poradit, co máme dělat. Snad si nemyslíte, že jste nesmrtelný? Že ožijete jako pták fénix z popele?... Taky se rozletíte no kousky a nikdo vás nedá dohromady.

MUŽ. Samozřejmě. Vy ovšem dostanete pouze lehkou závrať.

ŽENA. Proč se hádáte? Pojd'me něco vymyslet, čas letí!...

MUŽ. Co prorokuje? Já na kousky, a on? Zůstane celý, že jo – jenom se mu trochu pomačká plášť.

ŽENA. Promluvme si s ním lidsky, přece je to jen člověk, může nás pochopit.

Člověk člověku je bratrem. Dohodněme se jako bratři.

VESNIČAN. Jestli je to jako s bratrama, tak se raději vůbec nedohadujme. S mými bratry se celej život nemůžeme dohodnout. Jo, deset roků se dělíme o jednu vrbu, co tam zůstala po tátovi, a nemůžem ji rozdělit. Ostatní jsme si rozdělili, ale s vrbou to nejde. Nikdo se nechce vzdát svýho ideálního dílu. Tuhle na jaře jeden povídá: „Nebudu vás už víc poslouchat, vemu si svůj díl, a vy si dělejte co chcete!“ Když to slyšel druhej, povídá: „Já si taky vemu svoje, ta vrba je po tátovi.“ A než bys řekl švec, měli jsme vrbu rozřezanou. Dokud byla celá, pěkně stínila, věšeli jsme tam houpačky pro děti, a teď z toho není vůbec nic. Pařezy – ani dm ohně, ani pod sekeru. Tak jsme je vyhodili. Tak povídám, jestli tu budeme i my jako bratři, tak si raději nic nezačínáme.

Po této Vesničanově promluvě je naprosté ticho.

NEZODPOVĚDNÝ. Proč ho... nevemem něčím po kebuli, abychom ho omráčili a pak...

ROZUMNÝ. Pak se probudíme v ráji. S čerstvě přidělanýma křídly. Vždyť se převrátí autobus. Silou to nepůjde. Jen cestou přesvědčování. To je nitka, na které visí naše životy. Bud ho přesvědčíme, nebo zahynem. Věc je teď právě v tom...

VESNIČAN. To be or not to be.

ROZUMNÝ. Přesné tak. Proto všichni honem přemýšlejte! Něco musíme vymyslet!... *(Každý si vybírá pozici, v níž se přemýšlí. Všichni zoufale přemýšlejí. Slyšíme jenom motor.)*

Opona

Druhé dějství

Cestující jsou skoro ve stejném duševním stavu i ve stejné pozici, v jaké jsme je zanechali na konci prvního dějství – zoufale přemýšlejí. Vyjma, samozřejmě, Nerozumného, který stále leží, a zamilovaných, kteří jsou zaneprázdněni sami sebou v zadní části autobusu.

NEZODPOVĚDNÝ. Vždycky mě něco napadlo, ale teď – vůbec nic. Dvacet minut přemýšlím a nikde žádný nápad. To je proto, že jste mě připravili o pohonné hmoty – o slivovici.

ŽENA. O nic jsme vás nepřipravili. Vnutil jste nám ji sám.

NEZODPOVĚDNÝ. Já že bych vám něco vnucoval? Celý život jsem nikomu tekutou energii nevnucoval.

ROZUMNÝ. Nerozptylujte se, přemýšlejte.

Znovu to přemýšlivé ticho, všichni soustředěně přemýšlejí.

NEZODPOVĚDNÝ. Ten vesnickej strejc nepřemejšlí.

ROZUMNÝ. Jak to, že nepřemýšlí?

NEZODPOVĚDNÝ. Tak. Spí.

ROZUMNÝ. Jak může spát, když ostatní pracují!? Co je... Strejdo!... Kmotře!...

VESNIČAN (*se lekne, otevře oči*). Co?... Co je? Už jsme dojeli?

ROZUMNÝ. Copak se to dělá, proč nepřemýšlíš?

VESNIČAN. Přemejšlím.

ROZUMNÝ. Jak přemýšlíš, když spíš?

VESNIČAN. Já nejlíp přemejšlím ve spaní.

ROZUMNÝ. Je to vůbec možné, je ve vás aspoň špetka zodpovědnosti? Zem vám

hoří pod nohama a vy spíte.

VESNIČAN. Co bych neměl, mám.

ROZUMNÝ. To je zajímavé, prý je zodpovědný a přitom si spí.

VESNIČAN. Když se moc zamyslím – hned usnu. To už mám vodmalička.

Bráchové to maj taky. Jo, takhle něco udělat nebo opravit, to mužem, ale jak se zamyslíme – to nás můžou rovnou vodepsat. Na to my prostě nejsme. Buď se u toho vožerem, nebo usnem.

ROZUMNÝ. Přemýšlej, strejdo, přemýšlej. Jinak taky můžeš usnout navěky a už se neprobudíš. Teď se musí přemýšlet.

VESNIČAN. Přemejšlet budu, copak vo to. Ať se stane co se stane. (*Usadí se pohodlně*)

A zase to neklidné ticho. Všichni přemýšlejí. Čas od času mění pózy, procházejí se, vrtí se na sedadlech. Najednou slyšíme řev motorů, světla oslepují cestující a dokonce i publikum. Vzápětí je ticho. Opět se minuli.

ROZUMNÝ. Rychleji! Rychleji, nemáme čas!... Nenapadlo vás už něco?

MUŽ (*váhavě*). Nemohl by tady soudruh s houslema... (*Zmlkne*)

ROZUMNÝ (*ho povzbuzuje*). No, dobře, ale co?

MUŽ. Nemohl by mu trochu zahrát? Slyšel jsem, že hudba působí blahodárně na nervovou soustavu. Dokonce i u divokých zvířat. Samozřejmě, že ne každá hudba.

ROZUMNÝ. To je pravda! Hudba obrozuje.

MUŽ. Když hrál Orfeus, naslouchala nu i divoká zvěř.

ŽENA. Také jsem četla, že práceschopnost blanokřídlého hmyzu se dvakrát zvýší, když jim hraje hudba.

MUŽ. Kdyby tady soudruh s houslemi byl tak hodný...

VIRTUOS (*se chvěje vzteky*) To nejsou housle!

MUŽ. Ano, samozřejmě, já tonu moc nerozumím... jenže kdybyste fakticky...

NEZODPOVĚDNÝ. Kamaráde, tak nám konečně řekni, co to je? Za co nás trestáš? Celej večer pořád opakuješ: „Nejsou to housle, nejsou to housle!“ Řekni, co to je, vždyť už jsme skoro příbuzný. Když se tu bude společně umírat, tak aspoň ať společně víme, co to náš za inštrument.

VIRTUOS. Violoncello! Jestli vám to něco říká?

MUŽ. Ano, kdyby soudruh s violoncellem byl tak laskav a trochu mu zahrál.

VIRTUOS. Nikdy!

ROZUMNÝ. Počkejte, počkejte, proč tak kategoricky... Jsme dospělí lidé. Proč nikdy? Vysvětlete nám to.

VIRTUOS. Nejsem vám povinen cokoli vysvětlovat.

ROZUMNÝ. Samozřejmě, o povinnosti tu nemůže být ani řeč. Přece jen cestujeme spolu v jednom autobuse, čeká nás stejný osud, který, co bychom si to tajili, může být hrozný. Přesto nám můžete vysvětlit proč...

NEROZUMNÝ. Soudruh má pravdu, to by nebylo špatný, kdybyste nám to vysvětlil.

Všichni se překvapeně k němu otočí. Nevšimli si, že se probral, a teď sedí normálně na sedadle jako všichni.

NEZODPOVĚDNÝ. Ale! Náš marod je už fit.

VIRTUOS. Vy se do toho nepleťte, když nevíte, o čem je řeč. Sotva jste se probral z mrákot a hned „soudruh má pravdu, soudruh má pravdu“!...

NEROZUMNÝ. Ne sotva. Už celých pětadvacet minut. Všechno vím.

ŽENA. Ale proč jste ležel? My už jsme vás dávno odepsali.

NEROZUMNÝ. Přemýšlel jsem.

NEZODPOVĚDNÝ. Co je tu tolik k přemýšlení?

NEROZUMNÝ. Když jednou dostanete po palici, máte o čem přemýšlet. Dokud jsem ležel, odehrál se přede mnou celičkový můj život, jako ve filmu. A co jsem v něm viděl. – Jenom neukázněnost, ani kapka zralosti. Jak dalece jsem byl od pravdy, a jakou pravdu měl tady soudruh (*podívá se na Rozumného*), když mi radil... Ležel jsem tu a zavřenýma očima jsem pozoroval pravdu. Pochopil jsem ji. Se zavřenýma očima jsem pochopil soudruhovu soudnost, jak přesně umí ocenit situaci, duchem jsem byl pořád s ním...

NEZODPOVĚDNÝ. Ještě jednou tě klepnou po palici, a máš absolvovanou filozofii.

ROZUMNÝ. Zavádíme téma někam jinam. Proč mu nechcete zahrát?

VIRTUOS. To není vaše věc. Nepřeji si to! A hotovo!

NEROZUMNÝ. Není to rozumný. Sám vidíte, v jaké jsme situaci.

NEZODPOVĚDNÝ (*přesvědčuje*). Trochu hudby může jenom prospět – roztaje jak máslo, rozpovídá se, třeba si i zazpívá... Musí se na to chytře. S trochou hudby!

VIRTUOS. S trochou hudby! (*Stále vzrušeněji*) Co vůbec víte o hudbě! Co víte o její titanské síle, její kosmické všeobchvatnosti, o životodárné velikosti tohoto umění! Co víte o apoteóze radosti, o světle a síle v člověku. O překrásných pilířích harmonie a krásy, na kterých stojí celý vesmír!... O onom vzletu k výšinám, ozářených světlem a láskou výšin, které nás přibližují a spojují s bohy... Panebože! Pouze hudba!...

ROZUMNÝ. Co se týká výstupu k bohům (*ukazuje nahoru*), můžeme se tam dostat i bez muziky. Asi se to stane co nevidět – jen co se autobus převrátí.

VESNIČAN. Počkej, dyť bůh není. Kamže to budem teď konc stoupat? Už jsou zase nějaký změny?

ROZUMNÝ. V nebi žádný – ale nás můžou potkat snadno.

ŽENA. Když mají melodie takovou sílu. tak mu trochu zahrajte! Určitě to na něj zapůsobí. Prosím vás!...

NEROZUMNÝ. Zahrajte, proč se tak cukáte?

VIRTUOS. Abych zahrál? Já? Tady, v tomto rozhrkaném, drnčícím autobuse? Já, virtuos, který hrál králi a královně Belgie? Který má druhou cenu z festivalu v Langeven, kterému tleskala anglická Královská opera?... Já, který jsem rozplakal Orazzia Frugoniho. Tady mám zahrát??!! Jakémusi řidiči??!!

NEZODPOVĚDNÝ. Jinej tady hrát neumí.

NEROZUMNÝ. Jestli ho nerozpláčete vy, rozpláče on nás.

MUŽ. Kdo jiný než vy? Kdo jiný poznal apoteózu?

ZAMILOVANÁ. Věnoval byste mi autogram? (*Zamilovaný se na ni podívá jako opařený*)

ROZUMNÝ. Třeba jste virtuos, o tom nepochybuji, ale zřejmě nechápete situaci, ve které se nalézáme. Všichni. I virtuosové umírají.

VIRTUOS. Raději zemřu.

ROZUMNÝ. Ale to je hloupé. Proč? Ztráta bude dvakrát tak velká: vy ztratíte navždy umění, hudbu, a ona – svého kněze, služebníka, jednoho svého virtuosu. Proč? Kdo to má zapotřebí. Prosíme vás jen o pět minut.

VIRTUOS. Ne!

ŽENA. Ale proč? Pět minut. Vždyť je to vaše profese.

VIRTUOS. Hudba není profesí, je posláním! Je domovem, rodinou, láskou, všiml Nemohu s ní jen tak prostituovat.

ROZUMNÝ. Plácáte hlouposti. Jde o to jen trošku mu zahrát. Co je na tom?

VIRTUOS. Jemu? To je kompromis s uměním. Já nevyhrávám v autobusech!

ROZUMNÝ. Tedy, vy nehrajete po autobusech?

VIRTUOS. Nehraji!

ROZUMNÝ. Před králem a královnou hrajete.

VIRTUOS. Hraji.

ROZUMNÝ. V anglické Královské opeře hrajete?

VIRTUOS. Hraji.

ROZUMNÝ. A v autobusech nehrajete?

VIRTUOS. Nehraji!

ROZUMNÝ. Před obyčejnými pracujícími nehrajete. Rozpláčete nějakého Itala, ale své krajany už dojmout odmítáte? To by byl kompromis s uměním? Hrát pro ty, kteří vás vozí, živí a oblékají, tomu vy říkáte kompromis s uměním? Ano?

VIRTUOS. Hraji i před domácím publikem. Zúčastňuji se zájezdů.

ROZUMNÝ. Neodchylujte se od podstaty. Tedy piliře a apoteózy – jsou jen pro krále, a pro pracující – nic. Je to tak?

NEROZUMNÝ. To je přece jasný.

VIRTUOS. Překrucujete podstatu otázky. Nic podobného jsem nikdy netvrdil.

NEROZUMNÝ. Vy překrucujete podstatu umění.

ROZUMNÝ. Podívejte se, co z toho vychází: pro krále to možné je, pro lid ne. Velice divný názor na kumšt, řekl bych podivný.

NEROZUMNÝ. Jakýpak divný, dokonce až příliš jasný.

VIRTUOS. Zkreslujete věci. Řeč byla o tom, že kumšt nelze dělat jen tak, během několika minut, když to někoho zničehonic napadne, vždyť to není bota, která se má vyleštit.

ROZUMNÝ. Chtěl jste říct – není to královská bota, zdá se, že šlechtě boty leštíte, co?

VIRTUOS. Nikdy jsem neříkal, že to pro lid není možné. To je směšné. Kromě toho vážně pochybuji, že zrovna on (*ukazuje na kabinu řidiče*) je lid. Lid je velká věc.

ROZUMNÝ. O tom nepochybujte.

NEROZUMNÝ. Už to, že o tom pochybujete, je dost pochybný.

VIRTUOS. A já přesto pochybuji.

NEZODPOVĚDNÝ. Člověče, tak nu přece zahraj, vždyť ti vezmou licenci.

Nevidíš, jak tě přimáčkli.

VIRTUOS. Neprodávám pečené kaštiny. Má licence je zde. (*Ukazuje si na srdce*)

Tohle mi nikdo vzít nemůže.

VESNIČAN. Hele!... Na licence jsem tu odborník já, dyť celej den dřepím na trhu.

Vemou ti ji, ani to neucejtíš. Jednomu od nás ji za tejden vzali desetkrát.

ŽENA. Mistře, prosíme vás, zahrajte mu!...

Pauza.

ROZUMNÝ. No, tak zahrajete obyčejným lidem, anebo k tonu nezbytně potřebujete modrou krev?! Vezměte však na vědomí, že vás prosím naposledy!...

VIRTUOS. Nezahraju!

ROZUMNÝ. Jak si přejete!...

Rozumný se posadí na své místo a v klidu si zkříží ruce na prsou. Virtuos se nervózně prochází autobusem. Všichni jej sledují, pouze Rozumný se o něj vůbec nezajímá, klidně se dívá před sebe.

VIRTUOS (*po minutce chození*). Nejsm rozcvičen... Copak to takhle jde? Bez zkoušky! Bez rozcvičení?

ROZUMNÝ (*skočí*). Než se rozcvičíte, můžem být dávno v nebi. Na co byste se rozcvičoval, jste přece virtuos, máte druhou cenu z festivalu, hrál jste před belgickým králem... Vy nepotřebujete žádné rozcvičování! Vy ho rozpláčete, tím jsem si docela jist, vždyť jste rozplakal Orazzia Frugoniho!... Copak vás může nějaký řidič tolik vzrušit?

NEROZUMNÝ. Jenom rychleji!... Rychle!...

VIRTUOS (*vzrušeně přechází*). Ale přece jen... přece jen... je to hostovačka.

Takhle já nemůžu... Je to dost neobvyklé.

ROZUMNÝ (*jej prosí*). Nic neobvyklého tu není, naopak vše je obvyklé...

Postavte nu tu jedno sloupořadí z múz... z tamtěch... vašich apoteóz...

ŽENA. Jsme ve vašich rukou, maestro!...

NEZODPOVĚDNÝ. Odvahu, člověče, zajíc je už beztoho v pytli.

MUŽ. Prosím vás, nevzrušujte se... klid... buďte zcela klidný... teď je velice důležité, aby byl klidný.

ZAMILOVANÁ. Věnujete mi svůj autogram?

ROZUMNÝ. Nechte maestra na pokoji, nevidíte, v jakém je stavu... musí se soustředit... virtuos.

Všichni ho obletují, pečují o něj jako o boxera, nastupujícího do rozhodujícího, finálního kola. Virtuos vytahuje violoncello, dojde ke kabině, otevírá dveře a najednou se vrací.

VIRTUOS. Bože, zapomněli jsme na nejdůležitější. Co mám hrát?

ROZUMNÝ. Jak to, co? Zahrajte mu něco takovýho... lepšího... však víte co...

NEROZUMNÝ. Vy to víte, maestro, víte!... Maestro, však vy moc dobře víte!

VIRTUOS. Nevím. Právě v tom to je, že nevin. Jakým skladbám asi dává přednost... Co... Třeba „Rokokové variace“... Čajkovskij. (*Dívá se na Rozumného*)

ROZUMNÝ. Ano. Čajkovskij, přesně Čajkovskij!... Pojdme! (*Tlačí jej k violoncellu*)

VIRTUOS. A co Haydn...

ROZUMNÝ. Nebo Haydn, klidně.

NEROZUMNÝ. Haydn, Haydn. Jenom si pospěšte.

VIRTUOS. Ne, s Haydnem nebudeme mít úspěch... cítím to, nehodí se. Ale co?...

Co?... Dvořákův h moll? Ne!... Casadův Rekviebrus? Ne, to je příliš... Co třeba

„Španělskou suitu“?

VESNIČAN. Kdyby bylo po mém, tak raději ten Rekvieubrus.

VIRTUOS. Myslíte?... Víte, že máte pravdu... Ano, ano, určitě Rekvieubrus...

NEROZUMNÝ. Konečně!... Pospěšte si!...

NEZODPOVĚDNÝ. To je nějaký rekvieubrus, ten Rekvieubrus? To by se zas moc nehodilo!

VIRTUOS. Ne, ne, „rekvieubrus“ znamená „něhu“, rozumíte, „něhu“...

ROZUMNÝ. Vhodné, velice vhodné. Teď je důležité stihnout to včas. Jste připraven?

Všichni se starostlivě točí kolen Virtuosa, upravují mu límec, přihlazují vlasy. Nerozumný leští kapesníkem violoncello. Muž nu strká složený kapesníček do kapsičky saka. Zena nu čistí loktem záda, kde se jí zdá, že je malá skvrna. Rozumný si jej naposledy prohlíží ze všech stran.

ROZUMNÝ. Běžte. A pamatujte si, vše je ve vašich rukou. Kdyby se něco stalo, změňte melodii, zorientujte se na místě. To nejdůležitější – dívejte se mu do tváře, po celou dobu se nu dívejte přímo do tváře jen tak poznáte, jestli se nu to zamlouvá nebo ne.

VIRTUOS (*jde ke kabině a zničeně se vrací*). Nejsm ve fraku, no... chápete, autobus... expromto...

ROZUMNÝ (*jej tlačí ke kabině*). Ano, ano, ano, právě autobus... právě expromto... nevadí, nevadí, běžte!... To nejdůležitější je hudba!...

NEZODPOVĚDNÝ. Bratříčku! (*Virtuos se znovu vrací*) Nic si z toho nedělej! Hůř už nebude.

VIRTUOS Mockrát vám děkuji! (*Se smyčcem a violoncellem v rukou si to rozechvělý Virtuos namíří ke kabině. Zmizí za závěsem*)

MUŽ. Zlomte vaz.

ŽENA. Bože, ať mu to vyjde.

ROZUMNÝ. Ticho!

NEROZUMNÝ (*po něm*). Ticho!...

Z kabiny slyšíme velebné tony violoncella. Hudba zní zpočátku tiše, bolestně a toužebně se rozvíjí, vystupuje do výšin, ptá se a sténá, proniká do srdce a duše, naplňuje nás. Vše přestává existovat – svět, lidé, autobus – vše, kromě hudby. Cestující ztichli, sedí, v zasněných obličejích se zračí smutek, hudba je pohltila. Jenom zamilovaní se skepticky usmívají. Melodie skončí tak najednou, jako začala. Ozve se bouřlivý potlesk, cestující se zvedají ze sedadel, tleskají, zmocnil se jich příliv radosti a naděje. Jen Zamilovaný se tváří ironicky.

ŽENA (*tleská*). Bravo! Bravo!...

NEZODPOVĚDNÝ. Jé-ště! Jé-ště! Jé-ště! (*Tleská do taktu*)

MUŽ (*tleská*). Opakovat! Opakovat!

VESNIČAN. Je-je-jej!

ROZUMNÝ. Rozplakal mě jako kluka, virtuos jeden takovej virtuozní. (*Utírá si oči*)

NEROZUMNÝ. Taky se celý topím v slzách, co ten kluk muzikantská dokáže!

ZAMILOVANÁ. Jé-ště! Chcé-me! Chcé-me! (*Tleská do taktu*)

ŽENA. Zachrá-ně-ni! Zachrá-ně-ni! Zachrá-ně-ni!

Všichni tleskají a volají s ní: „Zachrá-ně-ni! Zachrá-ně-ni!“ Ve chvíli, kdy radost a entuziasmus vrcholí, rozhrne se závěs a do autobusu pomalu vchází Virtuos. Potlesk a výkřiky postupně utichají. Rozhostí se ticho. Všichni ho pozorují. S mrtvolně šedou tváří jde jako politý vodou. Za všeobecného ticha ukládá

violoncello a smyčec do pouzdra , klade jej vedle sebe a sedá si, aniž by se na někoho podíval, na své místo. Autobus ovládne ticho. Pauza.

NEZODPOVĚDNÝ. Tak co, jak to dopadlo, brácho?

Virtuos mlčí, sedí sklíčeně.

MUŽ. Copak, nelíbilo se nu to?

ŽENA. Ale co se mu na tom nelíbilo? Bylo to přece tak krásné.

NEROZUMNÝ. Nic neříkal?

VIRTUOS (*hluše*). Řekl.

NEROZUMNÝ. Co?

VIRTUOS. Proč jsou ty housle tak velké?

NEROZUMNÝ. A nic víc?

VIRTUOS. ...že abych šel pryč. Že ho housle uspávají.

ROZUMNÝ. Chápu. Teď můžeme začít od píky.

V autobuse je znovu ticho. Všichni zamyšleně upírají pohledy před sebe. Úplně vzadu se hádají zamilovaní.

ZAMILOVANÁ. Ale to je hloupý, pochop, ještě zkadeřit vlasy a jsi hotov. Úplný Othello!... (*Zamilovaný mlčí*) Jestli ně chceš škrtit – svléknu si plášť. Abys měl větší pohodlí. (*Zamilovaný stále mlčí*) Mám ho teda svléknout? (*Svlékne si plášť. Zamilovaný nereaguje*) Jenom jsem ho poprosila o autogram, nic víc. Tohle je sexuální vztah...?

ZAMILOVANÝ. To není v sexuálním vztahu.

ZAMILOVANÁ. A v čem tedy?

ZAMILOVANÝ. V duchovním. V mé představě o tobě. Kdyby ses ho dotkla, třebaš jen malíčkem, už byste nebyli vůbec naživu, byl bych vás... Co mi je do sexuálního vztahu, o tom nemůže být ani řeč. Nikdy jsem si nemyslel, že se dáš tak lehko nachytat.

ZAMILOVANÁ. Vůbec jsem se nenachytala. Prostě jsem ho požádala o autogram.

ZAMILOVANÝ. Ano, jistě, jenom jsi ho požádala o autogram!... Toseví, že ho požádáš o autogram, nějak se přece začít musí, nebudete se přece hned svlíkat.

ZAMILOVANÁ. Dobře, ale co je na tom, vždyť mi ho stejně nedal.

ZAMILOVANÝ. Protože tam byli jiní lidi.

ZAMILOVANÁ. Hlupáčku! (*Rozcuchá mu vlasy*)

ZAMILOVANÝ (*se od ní odtáhne*). Samozřejmě, že jsem hlupáček. Nejsem virtuos.

ZAMILOVANÁ. Oznamuji škrcení Desdemony za zahájené. Ti, co mají slabší nervy, at se neřádají.

ZAMILOVANÝ. Co na těch umělcích pořád vidíte! Nedej bože nějakýho potkat – hned po něm čučíte! Jako kdyby měli dvě hlavy...

ZAMILOVANÁ. Prosím tě, přestaň! (*Chce ho obejmout*)

ZAMILOVANÝ (*se odtáhne*). Jako nějaký zázrak! Od pasu nahoru – žena, dole zas ryba!... Nevidíš, že tihle od kumštu jsou prázdní a ješitní, nenají žádný vnitřní život, žádný morální krédo... A mají se moc rádi. Ano, jenom sebe! Jinýho citu nejsou schopni. Umění!... Ale nakonec se rozhodl, že ano, že bude hrát. Virtuos!... Za chvíli bude hrát i po svatbách a na krtinách. Jestli tam už nehraje!... Pilíř...!

ZAMILOVANÁ. Tak už dost!... (*Chce jej pohladit po vlasech*)

ZAMILOVANÝ (*se nervózně odtáhne*). Jistě, jsou známí!... Mají popularitu!... Každý je zná!... Hrajou před králem Belgie!...

ZAMILOVANÁ (*jej něžně ťukne do nosu*). Nehloupni, Nech si něco do manželství. Budeš mít na to času habaděj.

ZAMILOVANÝ. Virtuos!... Třeba vůbec Orazzia Frugoniho nerozplakal... Kde je jistota? Třeba tomu Frugonimu něco spadlo do oka. Nebo zrovna krájel cibuli!...

ZAMILOVANÁ (*vyprskne smíchy*). Na koncertě?... V Královské opeře? Myslíš, že krájel cibuli v loži? O přestávce?... (*Intimně*) Prosím tě, neblbni, copak nevidíš, že se nic nestalo, jsme přeci spolu, my jsme my... Přestaň už...

ZAMILOVANÝ. Já neblbnu... (*Podívá se jí do očí*)

ZAMILOVANÁ. Víím. Právě proto přestaň. Buď už konečně zticha, zavři pusu a dej tu ruku sem, semhle... (*Dává si jeho ruku kolem pasu*) ...Ale moc s ní zas nevrť!... To je ono!

A v autobuse je opět ticho. Najednou je přerušeno podivným lomozem, autobus poskočí nahoru, do vzduchu, světlo na chvíli zhasne, světla protijedoucích aut všechny oslepi, pak se žárovky znovu rozsvítí, je slyšet hukot vzdalujících se nákladáků... Cestující, někteří z nich spadli ze sedadel, vstávají a znovu zaujímají svá místa.

NEZODPOVĚDNÝ. To nás to pěkně olízlo!...

ŽENA. Už jsem si myslela, že je konec. Jak jsme se vznášeli nahoru...

NEROZUMNÝ. Důležité je, abysme nesletěli dolů. (*Naznačuje propast*)

ROZUMNÝ. I na to přijde.

MUŽ. Jste až příliš přesvědčen.

ROZUMNÝ. Nemůžeme mít věčné štěstí. Dřív či později nás opustí.

MUŽ. Zatím je s námi.

ROZUMNÝ. Nezvykl jsem si spoléhat na štěstí. Zmizí, zrovna když ho člověk nejvíc potřebuje.

NEROZUMNÝ. Přesně tak. My musíme přírodě vládnout a ne se doprošovat.

NEZODPOVĚDNÝ. Co všechno takovej úder klikou nedokáže – jak to člověka

hned uvede na správnou cestu.

NEROZUMNÝ. To není klikou, to je světovým názorem.

NEZODPOVĚDNÝ. Tak oni tě bouchli světovým názorem?

ROZUMNÝ. Vyberte si pro vtipkování vhodnější chvíli.

MUŽ. Když se člověk směje, loučí se tak s vlastní minulostí.

ROZUMNÝ. Může se stát, že se tak rozloučí i se svou budoucností.

ŽENA. Nedělejte narážky. I on s námi pluje na jedné lodi.

ROZUMNÝ. Paní, všichni víme, na jaké lodi. Situace však vyžaduje činy a žádné žertíky. Jinak se doopravdy můžeme s budoucností rozloučit. Ještě dvě – tři takové situace a je s námi konec. Tohle je přece jenom autobus a ne klokan.

NEROZUMNÝ. Souhlasím.

ROZUMNÝ. Autobusem se nedá skákat donekonečna. Dokonce i kdybychom se nikde nesrazili, rozpadne se. Proto navrhuji řešit otázku jiným způsobem.

ŽENA. Jakým?

NEROZUMNÝ. Já souhlasím.

ROZUMNÝ. Co nezmohla hudba, zmůže žena.

MUŽ. Jak to myslíte?

ŽENA. V žádném případě!...

NEROZUMNÝ. Já souhlasím.

ROZUMNÝ. Myslím, že cestou čistě duchovního, emocionálního obcování, pouze na úrovni výměny fluidů, jen co by ho jako žena donutila otočit autobus a vrátit se do města, anebo nás alespoň nechat vystoupit.

MUŽ. Chcete říct, že k němu máme poslat ženu?

ROZUMNÝ. Jiné východisko tu není.

MUŽ. O tom nemůže být ani řeč. Na to rychle zapomeňte.

ROZUMNÝ. Tady nejde o vaši... spolužačku. Tady je zapotřebí něco, jak bych tak řekl... jak to jen... tak lehce naznačit. (*Je v nesnázích*)

ŽENA (*je dotčená*). Tak já tu nejsem na žádný lehký naznačování, ano!

ROZUMNÝ. Ne, to netvrdím, nejste, naopak, podle mého gusta jste dokonce právě naopak, ale v tomto případě zajisté chápete... Potřebujeme důrazně...

MUŽ (*Ženě*). ...Bud' zticha. Neplet' se do toho.

ROZUMNÝ. Rozumíte, k navázání prvotního kontaktu jsou spíše zapotřebí... kontaktnější ženy, nevěnuje se tu pozornost bohaté duševnosti, intenzivnímu vnitřnímu životu, duševní korespondenci, což jsou kvality, které nepochybně vlastníte...

ŽENA. To znamená, že nejsem hezká?!?

ROZUMNÝ. Bože můj! Co to povídáte? Nikdo nic podobného neřekl!

ŽENA. Jak to, že neřekl? Řekl jste, že nám bohatou duševností! Víte, kdy se říkají podobné věci – když žena vypadá jako buchta. Pak se mluví o nádivce.

ROZUMNÝ. Osobně se mně líbíte velice, ujišť'uji vás, čestné slovo! A...

MUŽ. Co se tady vlastně děje? Je to vaše spolužačka, nebo moje? Za chvíli ji, před mýma očima, ještě vyznáte lásku!... (*Ženě*) Jsou tedy pravdivé ty lži, které o tobě šířím?

ŽENA. Proč mě uráží? I když nejsem Claudia Cardinalová, nedovolím vnucovat mi vnitřní intenzivní život! Intenzivní vnitřní život mají ženy až po šedesátce!...

ROZUMNÝ. Podívejte, jsem připraven vyslat i vás, ale jelikož jsem předpokládal bouřlivý odpor vašeho... vašeho spolužáka...

MUŽ. Nevím, o čem se tu zbytečně bavíme... Ona nepůjde!... Poteče krev!

(*Mnohovýznamně se dívá na Rozumného*)

ROZUMNÝ. I bez toho poteče krev, jestli k němu někoho nepošlem. (*Ukazuje na kabinu řidiče*)

MUŽ. Koho?

ROZUMNÝ (*kývá směrem k zamilovaným*). Tu holku.

NEROZUMNÝ. Souhlasím. Vhodný návrh.

NEZODPOVĚDNÝ. Pěknej kousek.

MUŽ. Holku můžem.

VESNIČAN. A nezavání to tak drobátko...

ROZUMNÝ. Ne. Děláme to v sebeobraně. Nechápu, co vás na tom znepokojuje: přátelský, příjemný rozhovor, trochu jiskry v oku... Toť vše. Řidiči zatím lidi nepojídají.

NEROZUMNÝ. Co ten malej?

ROZUMNÝ. Vysvětlíme mu to. Musí pochopit smysl poslání, kterým je pověřen, on i to jeho děvče. Ze všech jsme vybrali právě je. To není málo.

NEROZUMNÝ. Snad abysme je zavolali.

ROZUMNÝ. Zavolejte je. (*Upravuje si kravatu, brýle*)

Nerozumný jde k zadnímu sedadlu, něco si povídá se zamilovanými a všichni tři přicházejí do středu autobusu. Zatmění. Když se na jevišti rozsvítí světla, zamilovaní stojí na různých sedadlech, odděleni od sebe cestujícími, kteří víceméně leží na podlaze. Zamilovaní jsou naježeni, vzteklí, připraveni na vše. Zamilovaný drží v ruce prázdnou flašku od slivovice, která patří Nezodpovědnému. V následující chvíli ji mávnutím ruky rozbíjí o držadlo sedadla. V ruce svírá roztráštěné hrdlo sklenice.

ZAMILOVANÝ (*křičí*). Nedotýkejte se jí! Prašivci!... Každýmu rozpáru břicho, kdo se jí jen dotkne!...

ROZUMNÝ. Nevidím důvod k tolika emocím. Jde o prostý rozhovor.

ZAMILOVANÝ. Běžte si tam sám!

ROZUMNÝ. Rozhovor musí být... přitažlivý, jak jistě chápete. Jeden čistě lidský, čistě sentimentální, čistě ženský rozhovor.

ZAMILOVANÝ. To mě nezajímá. Kdo se jí jen dotkne, půjde do háje!

ROZUMNÝ. Nemůže vás to nezajímat. Jste jeden z nás. Naše problémy jsou společné.

ZAMILOVANÝ. Jenže řešit je chcete na náš účet, že?

ROZUMNÝ (*ukazuje na Virtuosa*). Když šel před chvílí hrát, tak o žádných účtech nemluvil.

ZAMILOVANÝ. To je jeho věc. Nešahejte na ni, jinak vás vykuchám.

NEZODPOVĚDNÝ. Co se s ním vůbec bavíme, je jasné, že nemá smysl pro kolektiv. Děvče, alespoň ty buď rozumná, vidíš, v jaký jsme situaci, no tak, běž tam na chvílku, nic se ti nestane...

Nezodpovědný ji chce chytit za ruku. Zamilovaná se odtáhne. Zamilovaný s výkřikem: „Nešahej na ni!“ skáče přes sedadlo s lahví v ruce o vrhá se k nim. Pokoušejí se jej zastavit, přesvědčují ho, je z toho všeobecná potyčka, tahanice, válení, padají přes sedadla a na podlahu... První se z hromady válejících dostane Zamilovaný a znovu uteče na své předchozí místo, protože před Zamilovanou stojí Rozumný, ale i ostatní, kteří se teprve zvedají. Skočí na sedadlo a stojí s hrdlen v ruce. Znovu jsou se Zamilovanou od sebe odděleni.

ZAMILOVANÝ. Přeříznu si žíly! Jestli se jí dotknete, přeřežu si žíly!... (*Vyhrnuje si rukávy*)

ROZUMNÝ (*najednou unaveným a zatrpklým hlasem*). Moc jsme se rozohnili. Nikomu to neprospěje. Tu rozbitou láhev můžete odhodit, nebudete ji potřebovat. Jsme civilizovaní lidé, nejsme křováci. Děvčata nepojídáme. A se žílama nespíchejte – za chvíli můžete být přeříznuty jinak: jak vidíte, autobus je k tonuto účelu dostatečně prosklený. (*Zamilovaný se nechtěně ohlédne*) Mysleli jsme si, že jako mladí lidé pochopíte osudovost problému a pomůžete nám ho řešit. Nepochopili jste. Trváte na svém malinkatém, pohodlnoučkém vztahu. Při vaší

nicotné lásce. Byli jsme přesvědčeni, že vy své srdce vymaníte ze tmy a pozvednete ho vysoko, aby šířilo světlo a zachránilo lidi. Jenže vy zatím chcete zranit naše srdce. Málem jsme přísahali, že jste připraven k hrdinskému činu. Ale jaké je to hrdinství, pustit svou milou popovídat si s obyčejným unaveným člověkem, který sedí několik hodin za volantem. Ukázalo se, že nemáte obyčejné lidi rád. Mysleli jsme, že jste schopni i jiných ušlechtilých skutků. Jenže nejste! Co se dá dělat. I takoví lidé mezi námi žijí. Promiňte nám, mladíku, že jsme vám uvěřili. Možná že nás něco ve vaší tváři pomýlilo. (*Stejně zklamaný a smířený umlkne*)

ZAMILOVANÁ. A vy si myslíte, že vás poslechne! Že schlamstne udici i s vaším navijákem? Myslíte si, že jeho láska je jako ta vaše?... Co vy můžete vědět o lásce, vy ubozí maloměšťáci, kariéristi, prospěcháři!... Co můžete vědět, vy, kteří po uši tonete v boji o to, kdo nahází druhému víc bláta pod nohy, kdo urve větší kost!... Kteří si hrajete na ušlechtilost, na velký nabubřelý slova, na starostlivost!

Proč neřeknete rovnou, že to máme udělat pro vlast, pro národ, pro pokrok!

VIRTUOS. Děvče, děvče, ovládejte se, prosím vás, ovládejte se!

ZAMILOVANÁ. Vy, fabriky na slova, věčně kázete o rodinném krubu, a než se naděješ, už se plazíte v ponožkách někde v podkroví a valíte tam ty svoje velký pupky se svejma mladejma milenkama.

MUŽ (*křičí*). Dost! Teď se ti to povídá, protože nemáš rodinu, uvidíme, co budeš tvrdit zítra, až se vdáš!...

ZAMILOVANÁ. Ach, vy, co žvaníte o svých rodinách a společnosti, o povinnosti a zodpovědnosti, a ve skutečnosti boříte jedno i druhé. Co víte o tom pocitu, který člověka dělá volným ptákem. Vy, barevně počmáraní, prázdní... Vy jste taková papírová imitace člověka!... A jste přesvědčeni, že vás poslechneme! Že vám uvěříme!... Že jsme jako vy!... Chcete, abych se zasmála?... Vy nás neznáte, jenom si myslíte, že nás znáte. Podle tváří – ano, možná že nosíme i vaše jména, ale nic

víc. Co víte o lásce!... O lásce jste jenom četli a viděli filmy! – Ale nikdy, nikdy opravdově, silně, poctivě jste nemilovali.

NEZODPOVĚDNÝ (*řve*). Hej, zřítíme se do propasti!...

ZAMILOVANÁ. Ať! Tím líp! Co ze života, když je tvá láska mrtvá, když od tebe utekla, když seš sám. Jaký to má smysl?... Dokonce i strom, co zůstal bez listí, očekává na jaře ptáčky o jak má žít člověk, který zůstal bez lásky?...

NEZODPOVĚDNÝ (*Zamilovanému, vážně*). Žen je spousta, hochu. Fakt. Převrátí se autobus a ona to přežije, ženský vždycky všechno přežijou. Najde si jinýho, a ty budeš v... Skromný věneček, „byl to hodný chlapec“, ona si bude žít, kamarádi na tebe zapomenou, jenom tráva z tebe poroste a v neděli na ní budou loupat vajíčka. Tak se věci mají, brácho, tak to na tom světě chodí, já to znám. To není jak v kině. At děláš co děláš – ať souhlasíš nebo nesouhlasíš, miluješ či nemiluješ, nakonec tě vždycky odkopnou. Opouštějí tě, rozumíš, chlapče? Všecky!... Žádný „navždy“ neexistuje. Navždy tu je jenom ta nedělní tráva a skořápky od vajec. Poslyš, co ti říká. Ta flaška, co držíš v ruce, je moje. Ptáš se mě proč piju, místo abych ji svíral jako ty? Nebo si myslíš, že seš první, kdo je zamilovanej?... Pochop, chlapče, nikdy žádný „navždy“ neexistuje navždycky.

Zamilovaný stojí zamyšlen, ruka s flaškou se dostává do klidné polohy, slova Nezodpovědného no něj zřejmě udělala dojem.

ZAMILOVANÁ. Nevěř jim! To není pravda!

ROZUMNÝ (*tiše, bolestně*). Je to pravda! Je to pravda! Bohužel dnešní ženy nejsou jako kdysi – i matkou, i chotí, i oporou, vyšívaly praporky, pekly buchty... Dnešní žena se emancipovala, pokládá za úplně normální být manželovi dvakrát týdně nevěrná. Říká se tomu kulturní vyžití, nový nakládání s volným časem. Potom se rozvede, nechá ti děti, vezme si barák o vyhodí tě na ulici. A ty si můžeš

jen mudrovat nad vrtkavostí štěstěny. Rozvodů je stále víc. Nikdo tě nepokládá za dost inteligentního, když se alespoň dvakrát nerozvedeš.

ZAMILOVANÁ. Plýtváte slovy.

ROZUMNÝ. Louis Pasteur se sám nakazil morem, ale udělal to, aby vyzkoušel virus, aby zachránil lidstvo. A vy? Vždyť jste ještě tak mlád, co jste vykonal? Co studujete?

ZAMILOVANÝ. Architekturu.

ROZUMNÝ. Kde stojí vaše domy? Kde jsou paláce? Kde jsou ty nové, dosud nevídané tvary a linie? Kdyby si Corbusière přeřízl žíly za studentských let, kde by teď byly ty krásné stavby, kostel, nové sídliště u Marseille. Lidé by nežili novým způsobem. Svět by byl chudší bez „Saint André de Juste“!...

ZAMILOVANÁ (*křičí*). To s tím nemá nic společného!... Naopak!...

ROZUMNÝ. Co to znamená láska? Dívat se jen druhému do očí? Pořád se držet za ruce, než se vám zpotí? Neznamená to udělat něco pro lidi, pro druhé, rozdat se beze zbytku? Není to důstojné člověka, muže?

ZAMILOVANÁ (*Zamilovanému, křičí*). Slova, slova, a zase jenom slova!

ROZUMNÝ. Copak opravdová láska je vztah k jediné holce? Právě k této? Kdy si můžeme být jisti? Můžeme mít vůbec jistotu?

NEROZUMNÝ. Vždyť má zuby jako noty na buben. Přesvědčte se sám!...

(*Zamilovaný se nechtěně poohlédne*) Ani ty vlasy nemá v pořádku.

NEZODPOVĚDNÝ. O vlasech nevím, ale ten hlas... To není dívčí hlas.

NEROZUMNÝ. Je mi to trošku žinantní, ale podívejte se – nemá žádný prsa.

Zamilovaný se nechtěně na každý ten „nedostatek“ podívá.

ZAMILOVANÁ (*Zamilovanému*). Neposlouchej je! Zacpi si uši!...

NEROZUMNÝ. A nohy? Pravda, dá se s tím sice chodit, ale... k jiným účelům...

(Pochybovačně kroutí hlavou) Přesvědčte se sám!...

ROZUMNÝ. Cyniku! Vypadni! Táhni odtamtud! Běž pryč. *(Zamilovaným)*

Očekává vás krásná budoucnost, s tou flaškou to nemá smysl. Odhoďte ji!...

ZAMILOVANÁ. Ne! Nezahazuj ji!... *(Najednou vyrazí nohou okno autobusu)*

Stačí říct a skočím! Nic nám nemůžou udělat! Jen řekni!... Neodhazuj tu flašku!...

Neodhazuj ji!

Všichni se s napětím dívají, co Zamilovaný udělá.

ZAMILOVANÝ *(utrápeně)*. V podstatě, doopravdy, proč věci tolik dramatizovat?... *(Zamilovaná se na něj dívá široce rozevřenýma očima. On pomalu položí láhev a podívá se na ni)* Co! Proč?... Pojď si sednout!... *(Pak se pomalu posadí. Jenom Zamilovaná stojí, celým vzrůstem se tyčí nad ostatními – bledá, má do krve rozkousané rty a je zaslepena. Pauza)*

ROZUMNÝ *(otcovsky)*. Děvče, pojd'te taky dolů!... *(Zamilovaná se ani nehne)*

Autobus poskakuje, můžete spadnout, ještě se zraníte.

ZAMILOVANÝ. Ano, opravdu, slez, nebo spadneš. Tak pojd'!...

Zamilovaná stojí, pohled upřený nad hlavy cestujících, a nic neslyší a nevidí.

NEROZUMNÝ. Opravdu, tohle je nerozumné, trčet takhle nad ostatními. V zatáčce vypadnete.

NEZODPOVĚDNÝ. Musíte se něčeho chytit. Vestoje se v autobuse necestuje.

(Kradmo se k ní blíží)

ZAMILOVANÝ. Ano. Pojď sem!

ROZUMNÝ. No tak, pojd'te dolů... pojd'te... no tak. *(Společně s Nezodpovědným ji pevně chytí a odnesou na sedadlo)* Stejně nechápu, k čemu jsou všechny ty emoce.

No, už jste se uklidnila?...

ZAMILOVANÁ. Už jsem klidná.

ROZUMNÝ. To je dobře. To je noc dobře. I když... nesmíme být klidní, dokud zůstáváme v takové situaci. Snad byste tam přece jen mohla jít, cc říkáte?

Zachráníte život devíti lidem, to je přece humánní, je to lidské... (*Zamilovaná mlčí*)
Co?

ZAMILOVANÝ. Nenuťte ji. Ať... se rozhodne sama... (*Zamilované*) Kdyby ses mne zeptala, tak jsem proti, ale... Přece jenom, rozhoduješ ty sama. Uvaž... Ale já jsem kategoricky proti.

ROZUMNÝ. No?

ZAMILOVANÁ (*poslušně*). Dobře.

ROZUMNÝ. Výborně.

NEROZUMNÝ. Tak nakonec jedno rozumné rozhodnutí.

MUŽ. Bravo!...

ROZUMNÝ. Musíte ho jenom naladit, zapůsobit na něj, obměkčit ho... Trochu vzrušení v hlase, lesk v očích, několik slov, jenom pár slov... Síla ženy je mohutná, zapamatujte si to, bez žen jsme ztraceni... Běžte! Jděte!

Zamilovaná se mlčky podívá na Zamilovaného.

ZAMILOVANÝ. Nemělas souhlasit, ale když ses rozhodla... Vlastně, možná že máš pravdu, už nic neříkán... Malý úsměv, trochu hrdelní hlas, slzy v očích... Ty to umíš!...

Zamilovaná mlčky a pod dojmem zodpovědnosti nastávajícího úkolu se upravuje, podívá se do zrcátka a rozhodně vykročí.

ROZUMNÝ. A víc se usmívejte, nejdůležitější je – víc se na něj usmívat!...

Zamilovaná se otočí, poslušně a souhlasně kývne hlavou a zmizí za závěsem. V autobuse se rozhostí mlčení. Pak je zevnitř slyšet smích Zamilované. Přechází do různých intonací.

NEZODPOVĚDNÝ. Nějak moc se smějou.

ROZUMNÝ. Jen aby se nezadrhla.

NEROZUMNÝ. Ne, je to milionová holka.

MUŽ. A chytrá. Viděli jste, jak nám to před chvílí nandala. Ta se jen tak nějakému řidiči nedá.

ŽENA. Buďte klidní, ženy jsou chytřejší než muži.

NEROZUMNÝ. No, co je pravda... to je pravda!

Smích dostává trochu zvláštní modulaci a postupně se ztrácí, nastupuje ticho. Cestující naslouchají.

ZAMILOVANÝ (je zneklidněn). Nějak se přestali smát.

NEZODPOVĚDNÝ (mu zastoupí cestu). No, on se člověk nemůže smát pořád.

ROZUMNÝ. Možná že jsme se jen dostali na neopravený usek cesty.

NEROZUMNÝ. Zvládne to, ta má v těle oheň.

ZAMILOVANÝ. Mě vzrušuje něco jinýho!...

ŽENA. Prosim vás! Vždyť je za volantem!...

Po celý ten čas všichni pozorně naslouchají. Ticho. Smích ustal. Po chvílce se objeví Zamilovaná. Upravuje si sukni, zapíná blůzku, byla až do této chvíle rozepnutá, takže vidíme její dívčí ňadra. Mlčí. Všichni se na ni vyjeveně dívají a

nikdo nepromluví. I ona mlčí. Jakžtakž se upraví a teď si dává do pořádku vlasy. Obléká svetr. Mlčky sklouzne pohledem po ostatních. Tázavé pohledy. Neočekávaně se jim vysmívá.

ZAMILOVANÁ. Vůbec nic jsem mu neřekla...! Nic z toho, co jste chtěli!... Akorát – ať dupne na plyn! Abysme co nejdřív byli v Koprivstici! Ještě jsem mu řekla, že rychlou jízdu zbožňuju a že takhle jezdí opravdovský mužský... Miluju tě, povídám, líbíš se mi už dávno, celý léto tě pronásleduju po konečných... A rozepla jsem si sukni.

ZAMILOVANÝ (*křičí*). Lžeš! Ty lžeš! Všechno sis vymyslela!

ZAMILOVANÁ. Řekla jsem mu, že je chlap, přesně takovej, jak si ho představuju, že se mi takový mužský jako on líbí: chlap jako žula! (*Pauza*) Nemohl rozepnout knoflíky u blůzky... tak mi je urval... (*Poslední slova řekla tiše, jako by vzpomínala*)

ZAMILOVANÝ (*tiše*). Tohle není pravda. Není to pravda, ty fantazíruješ... to nemůže být pravda.

ZAMILOVANÁ (*tiše*). Je to pravda.

ZAMILOVANÝ (*křičí*). Ne! Lžeš!... Říkáš to naschvál, abys mě ponížila! Abys mě zranila. Ty se mi mstíš!... Není to pravda! Řekni, že to není pravda! Přiznej se, že lžeš...

ZAMILOVANÁ. Nelžu! Přesně tak jsem to udělala. Slíbil, že pojede, co to dá. Přeju všem příjemnou cestu. (*Jde na konec autobusu a sedá si na náhradní pneumatiku*)

Do ticha zazní melodie violoncella – hořká, podzimní melodie. Zamilovaný chodí od sedadla k sedadlu a přesvědčuje ostatní.

ZAMILOVANÝ. Nemůže to být pravda... Vymýšlí si... Fantazíruje... To je prostě blud... to jsou bludy... Slyšíte!? Bludy...

Cestující mlčí, každý je zahleděn před sebe, Zamilovaný je několikrát obešel, potom i on ztichne a sedne si na jedno z prostředních sedadel. Melodie violoncella zní jako lidský hlas, zádumčivé a smutně, ptá se a nenachází odpověď; rozlévá se tichem autobusu. Pauza. Zatmění.

ROZUMNÝ (*zuří*). Žene to jako šílený! Nejsme schopni dotáhnout věc do konce, vždy někdo podlehne... (*Zamilované*) Jak jste jen mohla? Copak jste nepomyslela na ostatní? Vám je všechno jedno! Všechno! (*Napřáhne ruku, aby ji udeřil*)

VESNIČAN. Vo co vám jde? Jde vám vůbec někdy taky o někoho jinýho? Kromě sebe, zabejváte se ještě něčím jiným? Dyť vás poslouchám celej večír, ale ani jednou jste neřekl: „No, todle udělám já“, nebo „No, todle uděláme všichni“. Ne, furt tam má chodit někdo jinej, aby vzali po palici někoho jinýho. A já – jen tak mezi kapkama. Jenomže, nakonec se budem potit všichni, pamatujte, co vám povídám. Vono to takhle nejde.

ROZUMNÝ. Mohl jsi jít za řidičem ty, a ne nám tady filozofovat. To umí každý. Filozofovat.

VESNIČAN. Jako žes tam šel ty...!

ROZUMNÝ. U mě je to, jako bych tam už byl, vždyť jsme celou operaci prováděli společně.

VESNIČAN. No jo, ty seš celej večír jakoby. Jakoby jsi tam už byl. jakoby souhlasíš, jakoby nesouhlasíš... Jenže jedno je jít – druhý je nejít.

NEROZUMNÝ. Hele, posloucháš se vůbec, víš, co říkáš?

ROZUMNÝ. No prosím, zase začínáme... Když máme jednat, tak se hádáme...

Prostě nevidím, jaké najdeme ze situace východisko.

ZAMILOVANÝ (*se pokusil posadit k Zamilované, ale byl kategoricky a nenávratně odstrčen*). Dáte mu svůj chlebiček, a bude po všem. Sháněl přece tři chleby? – Složte se!...

ROZUMNÝ. Cože? Přijít o chleba?

MUŽ. Blázníš?

NEZODPOVĚDNÝ. Já ti jednu máznu!

ŽENA. Hlouposti!

ROZUMNÝ. Víš, co to znamená?

ZAMILOVANÝ. Víím. Ale pěkně mu ho dáte. Jiný východisko není. Je vám to jasný?

ŽENA. Jak to, že není jiné východisko?

NEROZUMNÝ. Chleba je můj!

ROZUMNÝ. Kdyby šlo jen o tohle, mohli jsme to dát dohromady hned na začátku a nemuseli jsme jet až sem. Ale kdo se vzdá svého chleba?

ZAMILOVANÝ. Pak tedy z nás ze všech zbude jen tráva. Pěkná zelená mýtinka. Už vidím, jak na ní poletují motýli – usedá na tebe, potom ne tebe, pak na tebe, na vás, pak na něj...

Hrozný třeskot, hlomoz, opět se minuli.

ROZUMNÝ. No tak co? Už je to tak. Musíme se dělit, jinak to nejde. Ode mne máte půlku chleba.

NEROZUMNÝ. Ode mne je druhá půlka.

MUŽ. Počkejte, počkejte, s půlkama to nikam nedotáhnem. My dáme půlku, a od toho soudruha taky půlku a vycházejí dva chleby. Kde vezmeme třetí?

ROZUMNÝ. Víc dát nemůžu – dávám půlku. Jestli dá každý polovinu z toho co má, bude jich možná pět. Tak například, on má dva. (*Ukazuje na Nezodpovědného*)

NEZODPOVĚDNÝ. No a co, že mám dva. Jak k tonu přijdu, že když si koupím dva, mám dát jeden, a ty – půlku?

MUŽ. Jenomže, ono se neví, kolik si jich kdo koupil.

ROZUMNÝ. Jak to, že se to neví? Já mám jeden.

NEROZUMNÝ. Já taky.

MUŽ. Aby to bylo spravedlivé, ať každý položí svůj chleba na sedadlo. Tady je náš. *(Vytáhne dva chleby a položí je na sedadlo)*

NEZODPOVĚDNÝ. Tady je můj. *(Ukáže na síťovku, v níž vidíme dva chleby)*

NEROZUMNÝ. Můj je tady. *(Ukazuje)*

ROZUMNÝ. To je můj. *(Ukazuje na vydutou aktovku)*

NEZODPOVĚDNÝ. Počkej, počkej! Stůj!... *(Jde k němu, otevírá aktovku a vytahuje dva chleby)* Tomu říkáš jeden?

Rozumný provinile mlčí.

MUŽ. Dobře. Když pomíneme tuto krádež za bílého dne, máme dohromady sedm chlebů. Kdyby dal každý polovinu toho co má. vychází to na... *(počítá)* ...třiapůl chlebu.

ŽENA. Teď zas o půlku víc!...

MUŽ. Mmmno, nový problém, teď přebývá půlka!... Co dělat?

NEROZUMNÝ. Promiňte, jelikož se moje půlka jeví přebytečnou, nemám nic proti jejímu stažení. Dělán to pro společnou věc. *(Bere si svůj chléb a pokouší se uniknout)*

ROZUMNÝ *(ho chytne)*. Jak to, pro společnou věc? To znamená, jedni aby dávali, a druzí – ne. Nesouhlasím! Já taky nic nedám. *(Bere svůj chleba)*

Mlčky a rychle i přesně se rozehrává pantomima s chlebem. Nezodpovědný jej

vyrve Rozumnému, aniž by řekl slovo. Muž jej vezme Nezodpovědnému, Rozumný zas Muži, Žena jej sebere Rozumnému.

VESNIČAN. Copak se takhle zachází s chlebem, lidičky, dyť je to hřích! Hej, slyšíte?

Nikdo mu nevěnuje pozornost. Tiché vzájemné přebírání chleba pokračuje. Nerozumný v určité chvíli vezme chleba Rozumnému a běží k řidičově kabině a křičí.

NEROZUMNÝ. Proč mi nenecháte tu půlku? Potřebujeme přece jen tři chleby?! Všichni máte po dvou, jenom já jeden.

ROZUMNÝ. Ve jménu principu. Všichni jsme si rovni. Všichni dáváme rovným dílem. Jedině tak nebude nikdo ošizen.

NEROZUMNÝ. Jak to, že ne – já budu ošizen, zůstane mi jenom půlka. *(Vrací se zpět a vysvětluje)*

Dokud mluví, Virtuos si ulomí kousek chleba a začíná jíst. Rozumný znovu vyrve chleba Nerozumnému, ale vzápětí je mu vzat Nezodpovědným, kterému ho vyfoukne Žena, od ní jej vezme Muž, který rozlomí chleba na dvě půlky, jednu si ponechává a druhou strčí do rukou oněmnlému Nerozumnému. Všichni si začínají odlamovat od půlky, kterou drží v rukou, dokud mu nakonec v rukách nezůstane úplně malý kousíček. On po celý čas nereaguje. Je natolik otře sen událostí, která se tu odehrává. Ostatní, když zlikvidují i jeho půlku, říkají.

ROZUMNÝ. Když je to tak, nedám nic.

MUŽ. My taky ne.

NEZODPOVĚDNÝ. Tak já už vůbec ne.

Každý popadne svůj chléb a posadí se, co možná nejdál od ostatních, v různých koutech autobusu. Zády k oknům, rychle žvýkají chleba Nerozumného. Ten se po nich pomalu rozhlédne.

NEROZUMNÝ. Principiální! To je ten jejich princip – utrhnout člověku žvanec od huby! No dobrý, žerte – ať vám zaskočí! Cpěte se uhlohydráty, umírejte, když jste tak principiální! Celá Evropa pojídá jeden tenoučkový krajíček denně, můžeš přes něj číst noviny, jak je tenký, a našinec se futruje jako utržený ze řetězu! (*Dokud mluví, chodí od sedadla k sedadlu, nakonec si sedne na své místo*)

Pauza. Po ní se ironicky ozve Zamilovaný.

ZAMILOVANÝ. Chleba je nebezpečný lidskému zdraví. A já si dodneška žil v nevědomosti. Když vás tak poslouchám, nesním už ani drobeček, ať třeba visím!...

VESNIČAN. Hele počkej, dyž je teda takovej, mám ho dát prasatům, nebo jim ho nemám dávat?

ZAMILOVANÝ. A co?

VESNIČAN. Chleba. V tom pytli je chleba. Když není zrní...

Všichni vyskočí, jako by je žíhla vosa a seskupí se kolem Vesničana.

NEZODPOVĚDNÝ. Ale strýče, v tom pytli je opravdu chleba?

VESNIČAN. Vždyť povídán, když není zrní...

ŽENA. Dovolte, abych vás políbila. (*Líbá jej*)

ROZUMNÝ. Tak prosím, tomu se říká lid – v zimě bez chleba a v létě bez oděvu

nechodil (*Silně mu tiskne ruku*)

NEROZUMNÝ. Jak moudrý je náš lid. (*Poplácává jej po rameni*)

MUŽ. Už je to tak! Máme po problémech! Bravo!!! (*Poplácává jej*)

VESNIČAN (*nechápe*). Z čeho máte takovou radost?

NEROZUMNÝ. Jak z čeho? Dáme nu chleba a hotovo. (*Ukazuje na řidičovu kabinu*)

VESNIČAN. Ale to je pro prasata... Bůhví jak je starej...

ROZUMNÝ. To není důležité. Důležité je, že je to chleba.

NEROZUMNÝ. My mu nic neřeknem.

NEZODPOVĚDNÝ. Nebudem ho přece zavalovat zbytečnýmima informacema!

VESNIČAN. N-no, to zas není dobrý lhát! Není to dobrý!...

ROZUMNÝ. Buďte klidný, buďte klidný, nechte to na nás. Je to zcela normální chleba, se stejným obsahem mouky, soli a vody, jako ostatní.

VESNIČAN. Jak to, že je stejnej, vždyť je v pytli!

ROZUMNÝ. Pytel nehraje žádnou roli. V daném případě je pytel obalem. Důležitý je obsah a ne forma. (*Nerozumnému*) Vytáhněte tři.

VESNIČAN. Hele, já tomu vopravdu nerozumím, ale povídám, nelžeme, je to hřích.

ROZUMNÝ. No tak, teď zas přežitky... Kdo půjde?!

NEROZUMNÝ. Kdybyste dovolil – já. Dávno jsem chtěl splnit nějaký úkol, udělat něco užitečného.

ROZUMNÝ. Dobře! Víte, co mu při předávání máte říct, že?

NEROZUMNÝ. Prosím vás! (*Bere chleby a jde za záclonku*)

Cestující si ulehčeně vydechnou, klidně se usazují pohodlněji.

ROZUMNÝ. Eeeech, a je po všem. Zrovna se mě začalo zmocňovat zoufalství!...

MUŽ. To byl případ, jako z filmu...

ŽENA. Hrůza. (*Češe si vlasy*)

VESNIČAN. Neměli jsme mu lhát, to vám povídám!...

Objeví se Nerozumný. Jde úplně popletený a nese chleby zpátky.

ROZUMNÝ. Co se děje? Proč vracíte chleba?

NEROZUMNÝ. Nechce chleba

ROZUMNÝ. Jak to? Vždyť potřeboval chleba!

NEROZUMNÝ. Už nepotřebuje. Mámu chci vidět, povídá, abychom si popovídali, uslyšet zas šepot smrků a loknout si domácího čistého vzduchu. Koprivšticí chci vidět, se všema kašnama, s mostama, s dědečkovou šavlí.

NEZODPOVĚDNÝ. Teď zase, šavle!... Odkud mu ji máme vykopat? Chleba nu přece jen můžem opatřit, prosím, celej pytel.

ŽENA. Co teď?

V autobuse znovu vládne ustarané ticho. Situace je znovu napjatá, nemohou prostě najít východisko. Postupně narůstá vztek, strach a zoufalství. Musí být nalezen viník. A je nalezen!

NEZODPOVĚDNÝ (*Rozumnému*). Vlastně, ty seš vinnej. Říkal ti vesničan – nelžeme mu, hřích to je, a ty – přežitky.

MUŽ. Pytel je prý formou!

ŽENA. Obal!

NEZODPOVĚDNÝ. A vůbec, celej večer nám lezeš na nervy. Nezobecňuj, udělej tohle, tamto nedělej!... Ty nám budeš dávat rozum!...

MUŽ. A jaký si vzal na sebe plášť...?!

ŽENA. A ke všemu ještě komanduje!

NEZODPOVĚDNÝ. Protože pochopil, že je z pytle, proto ho nechce. Došlo mu to, stoprocentně.

ROZUMNÝ. Vždyť vám to řekl – chce vidět Koprivšticí! Nechce chleba!

MUŽ. Třeba by ho chtěl, kdybychom nu nedávali chleba pro prasata!

NEZODPOVĚDNÝ. Teď pěkně dáš svůj chlebiček. Kvůli tobě nebudeme lítat po různých propastech! Sem s ním, já mu ho odnesu. Třeba si ho ten člověk vezme.

MUŽ. Dej sem chleba! (*Sáhne po aktovce*)

ROZUMNÝ. Neopovažte se ho dotknout!...

ŽENA. Dej! Dej ho!

ROZUMNÝ (*přitisknutý, zůstává stát na sedadle*). To je můj chleba! (*Přeskočí na sousední sedadlo*) On chleba nechce!... (*Ostatní jej honí*) Budu křičet!... Co je to za metody?!... (*Utíká*) To je Chicago!... (*Běhá po autobuse, přeskakuje sedadla*)

NEZODPOVĚDNÝ (*po čas honičky*). A ještě nám budeš utíkat, co? Chceš utýct?!?!

ŽENA (*jej honí*). Nestačí, že schovává chleba, ještě utíká!

MUŽ. Teď Chicago!... Teď uvidíš Chicago!

NEROZUMNÝ. Chtěl mi vzít moji půlku...!

ROZUMNÝ. Ne!... Lidi!... Ne!... Bratři!... (*Utíká přes sedadla*)

VESNIČAN. Jejda, to nemůžete, hej, tak ne... nedělejte to...

VIRTUOS. Zaplatíš mi, za všechno mi zaplatíš!... (*Honí jej*)

NEZODPOVĚDNÝ. Stůj! Dej sem chleba! Stůj, povídám!...

MUŽ. Bafni ho z druhé strany! Obkličte ho!

ŽENA. Uteče!...

NEROZUMNÝ. Zleva, zleva vyklouzne! Drž ho!...

VIRTUOS (*který po něm skočil*). Vyklouzn!...

V autobuse se odehraje neuvěřitelné pronásledování, Rozumný skáče po sedadlech, utíká, pronásledovatelé se srážejí mezi sebou, překážejí si, vztekají se čím dál víc, honí Rozumného, stahují mu při jedné z potyček plást, ten kouše, vyrve se a utíká jen v košili, protože má stažené i sako.

ROZUMNÝ. Půjdete k soudu!... Budu si stěžovat!... (*Utíká*)

NEZODPOVĚDNÝ. A koušeš, co? Koušeš? (*Pronásleduje jej*)

MUŽ. Vezmi ho odtamtud, obkličte ho, nebo nám zase uteče!

ŽENA. Tady je! Drž ho!...

NEROZUMNÝ (*jej chytne*). A kope! Počkej, až tě kopnu já... (*kopne jej*)

...zpřelámu ti všechny kosti!...

ROZUMNÝ. Bezpečnost!... Kolegové!... Ne!... (*Zuřivě se pokouší osvobodit*)

VIRTUOS (*jej drží*). Nejsme žádní kolegové! Nejsme tvoji kolegové! Stůj! Stůj, nebo tě praštím pouzdrem!...

NEZODPOVĚDNÝ (*sebral rozbitou flašku*). Přestaň kousat!... Tak ty kousat nepřestaneš?...

Rozumný je obklopen ze všech stran, cuká se, vytrhne se a uteče nahoru, ke kabině řidiče, dohánějí jej, začínají padat údery, on však pevně svírá tašku, násilím ho nutí odevzdat ji, on kope, kouše, nedává ji, pranice.

NEZODPOVĚDNÝ (*zuří*) Tak ty se budeš cukat!... Budeš se tahat, jo?!?

Nezodpovědný zvedá rozbitou flašku nad hlavu Rozumného, ostatní jej tahají na všechny strany, Nezodpovědný se teď rozmáchne... A vteřinku předtím než uhoří autobus zastavuje. Rozhostí se ticho. To působí na sveřepé cestující jako ledová sprcha. Postupně se vzpamatovávají. Nezodpovědný skloní zdviženou ruku s

flaškou, vymění si pohledy, Rozumného pustí.

ŽENA (*ohromena*). Zastavili

Pauza. Všichni se užasle dívají z oken. Ticho.

VIRTUOS (*ohromen*). Dívá se na nás!... (*Pauza*)

ZAMILOVANÝ. Proč se na nás dívá? (*Pauza*)

VESNIČAN. Málem jste zabili člověka, proto!

Všichni jako by se najednou probudili z nějakého snu, začínají si uvědomovat jak daleko zašli, co se mohlo stát.

NEROZUMNÝ. Otočil!

Pauza. Všichni se dívají z oken, ohromeni V tichu je slyšet řazení, zatačí postupně, poznáme to podle zvuků motoru. Cestující stojí stále stejně – nic nechápou, uvědomují si události, postupně se jim vrací lidská podoba. Pak tiše, provinile usedají na svá místa, zády k publiku, jako na začátku. Jako poslední se z podlahy zvedá Rozumný, než si sedne, řekne.

ROZUMNÝ (*tiše, nesrozumitelně*). Vracíme se.

Trapné mlčení. Autobus jede zpátky.